

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Petra URBANOVÁ

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

**POSTAVENIE SOCIÁLNEHO KURÁTORA PRI
SOCIÁLNO PRÁVNEJ OCHRANE ZÁUJMOV
MLADISTVÝCH A PLNOLETÝCH**

Diplomová práca

Študijný program: Aplikovaná sociálna práca

Školiace pracovisko: KSPSV - Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: Mgr. Miloš Candrák, PhD.

Nitra 2012

Bc. Petra URBANOVÁ

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta:	Bc. Petra Urbanová
Študijný program:	Aplikovaná sociálna práca (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., externá forma)
Študijný odbor:	3.1.14 sociálna práca
Typ záverečnej práce:	Diplomová práca
Jazyk práce:	slovenský
Meno a priezvisko školiteľa:	Mgr. Miloš Candrák, PhD.
Názov:	Postavenie sociálneho kurátora pri sociálno-právnej ochrane záujmov mladistvých a plnoletých

Anotácia: Autor by mal za základ rozobrať zákon, aké má úlohy, najmä u mladistvých a v ktorých prípadoch i u plnoletých, ktoré zásady musí dodržiavať napr. pri výsluchoch, ako si má vytvoriť kontakt s osobou. Či spolupracuje iba pred výsluchmi, alebo i po odsúdení, v ktorých prípadoch a jeho výsledky.

Školiace pracovisko: KSPSV - Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Vedúci školiaceho pracoviska: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD.

ABSTRAKT

URBANOVÁ, Petra: Postavenie sociálneho kurátora pri sociálnoprávnej ochrane záujmov mladistvých a plnoletých [Diplomová práca] /Petra Urbanová.- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. – Školiteľ: Mgr. Miloš Candrák, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister aplikovanej sociálnej práce. – Nitra: FSVaZ, 2012. s. 74.

Diplomová práca má teoreticko-empirický charakter. Teoretická časť je obsiahnutá v troch hlavných kapitolách. Prvá kapitola diplomovej práce rozoberá asociálnu prácu a jej vzťah k sociálnoprávnej ochrane. Druhá kapitola so svojimi podkapitolami vysvetľuje a rozoberá sociálnu kuratelu detí. V tretej kapitole teoretickej časti je rozobratá sociálna kuratela plnoletých dospelých osôb. Empirická časť je obsiahnutá v dvoch kapitolách. Celkovo boli stanovené štyri čiastkové ciele prieskumu, pričom prvým cieľom bolo zistiť úroveň informovanosti a orientácie respondentov ohľadne problematiky postavenie a úlohy sociálneho kurátora, druhým cieľom bola snaha objasniť a zistiť u respondentov ako vnímajú osobnosť sociálneho kurátora v štátnej správe. Tretím cieľom bolo poukázať postavenie sociálneho kurátora pri vyšetrovaní mladistvých na polícii. Štvrtým posledným cieľom bolo zistiť najefektívnejšie riešenie pri práci s rizikovou skupinou detí a mladistvých z pohľadu respondentov. Posledná kapitola je venovaná diskusii a odporúčaniam pre prax.

Kľúčové slová.

Sociálnoprávna ochrana. Sociálna kuratela. Sociálny kurátor. Sociálna kuratela plnoletých fyzických osôb. Sociálna kuratela mladistvých. Postavenie sociálneho kurátora.

ABSTRACT

URBANOVÁ, Petra: The status of a probation officer for social protection of the interests of adolescents and adults [thesis] / Petra Urbanova. - Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Social Sciences and Health, Department of Social Work and Social Sciences. - Supervisor: Mgr. Candrák Milos, PhD. Qualification level: Master of Applied Social Work. - Nitra: FSVaZ, the 2012th with. 74th.

The thesis has a theoretical and empirical nature. The theoretical part consists of three main chapters. The first chapter discusses the antisocial thesis work and its relationship to social protection. The second chapter explains the sub-headings with their analyzes and social guardianship of children. The third chapter described the theory of social guardianship consenting adults. The empirical part consists of two chapters. Overall, the four sub-objectives set survey, the first objective was to determine the level of awareness and orientation of the respondents regarding the issue of status and role of probation, the second objective was to clarify and determine how the respondents perceive the personality of a probation officer in government third objective was to identify the position of probation officer the juvenile to the police investigation. The fourth objective was to determine the final effective solution when working with risk group of children and adolescents from the perspective of respondents. The last chapter is devoted to discussion and recommendations for practice.

Keywords.

Social protection. Social guardianship. Probation. Social guardianship adult person. Social guardianship of minors. The status of probation.

Ďakujem môjmu školiteľovi práce

Mgr. Miloš Candrák, PhD.,

a

Dr. Anita Dávidová Vidová z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Senci,
za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytli pri vypracovaní
diplomovej práce

OBSAH

ÚVOD	7
1 SOCIÁLNA PRÁCA A SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA.....	9
1.1 Legislatívne vymedzenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately	14
1.2 Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele	19
1.3 Orgány štátnej správy zabezpečujúce sociálnoprávnú ochranu detí.....	20
2 SOCIÁLNA KURATELA DETÍ	23
2.1 Sociálna práca s deťmi v systéme sociálnoprávnej ochrany.....	24
2.2 Činnosť orgánov sociálnej kurately detí	26
2.3 Úloha sociálneho kurátora pri práci s delikventnou mládežou.....	33
3 SOCIÁLNA KURATELA PLNOLETÝCH FYZICKÝCH OSÔB	38
3.1 Legislatívne vymedzenie sociálnej kurately s plnoletými fyzickými osobami	38
3.2 Uplatnenie sociálneho poradenstva pri práci s plnoletými fyzickými osobami	41
3.3 Postpenitenciárna starostlivosť	42
4 PRIESKUM	44
4.1 Ciele a otázky prieskumu.....	44
4.2 Prieskumný súbor	45
5 VÝSLEDKY PRIESKUMU	49
5.1 Analýzy údajov a spracovanie prieskumu	49
5.2 Zhrnutie prieskumu	54
6 DISKUSIA	57
ZÁVER.....	64
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	65
PRÍLOHA	68

ÚVOD

„Jedného dňa starý osol spadol do studne. Chúďatko zviera plakalo a plakalo a niekoľko hodín sa snažil farmár vymyslieť, čo urobí. Nakoniec si uvedomil, že to zviera je staré, a že tú starú studňu aj tak už nepotrebuje. Nemalo teda zmysel to zviera zachraňovať. Tak požiadal pár susedov, aby mu pomohli. Každý schytil lopatu a začal hádzať hlinu a piesok do studne. Osol si uvedomil, čo sa deje a začal hlasno bečať. Potom všetkých prekvapil, pretože sa utíšil a prestal. Ešte tam hodili pár plných lopát hlíny a potom sa farmár pozrel. A uvidel niečo neuveriteľného. Keď lopata hlíny dopadla na osla, on sa otriasol a potom to pod sebou udupal a dostal sa vyššie. A čím vyššie hlíny farmári na osla nahádzali, tým viac sa otriasal a posúval sa vyššie a vyššie. Až nakoniec bol tak vysoko, že zo studne len vykročil na pastvu a odbehol.

Život na nás hádže špinu, rôzne druhy špiny. Umenie je to zo seba striasť a šliapnuť vyššie. Každý náš problém je schodík, po ktorom sa dá ísť vyššie a vyššie. Môžeme tak vyliezť aj z tej najhlbšej studne. Len nesmieme prestávať a nesmieme sa vzdávať. Otrasmе tú špinu a postúpime o krok vyššie“. (Molčanová, 2006, 24)

Hlavným cieľom našej práce je ozrejmienie a oboznámenie sa so správnou aplikáciou opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v praxi. Našou snahou je priblížiť prácu sociálnych pracovníkov, ich metódy práce vo vzťahu ku klientovi, legislatívne zabezpečenie, poukázať na možnosť poskytnutia sociálneho poradenstva v rámci sociálnej prevencie, sociálnej kurately a náhradnej rodinnej starostlivosti. V našej spoločnosti je mnoho životných situácií a prípadov vyžadujúcich pomoc práve v oblasti sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ktoré ma motivovali bližšie nahliadnúť a venovať sa tejto problematike.

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela má nezastupiteľné miesto v našej spoločnosti. Ich potreba sa ukazuje ako opodstatnená pri riešení každodenných problémov, ale aj pri závažnejších – a to tam, kde už rodina problém nezvláda, resp. kde rodina už nefunguje. V tejto práci sme sa snažili upriamiť pozornosť na činnosť sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora, ale aj činnosti sociálnoprávnej ochrany detí.

Keď sa budeme zmieňovať o pojme pomáhanie, rozumie sa tým pomoc, ktorá je pre niektorých z nás poslaním. Poslanie, ktoré títo ľudia vykonávajú odborne a profesionálne. Každý z nás pomáha podľa vlastného vedomia a svedomia, je to bežné, podať druhému pomocnú ruku, utešiť alebo poskytnúť radu tomu, kto ju potrebuje. Ak rozprávame

o profesionálnej pomoci, myslíme tým tú, ktorá prichádza potom, čo zlyhali ostatné prostriedky. Tými môžeme označiť všetky predchádzajúce úspešné spôsoby, akými sú pomoc, či rada od blízkych, ktorí dokážu uľahčiť nášmu trápeniu či zvládnuť ťažkú životnú situáciu. Jedná sa o situácie, ktoré človek vníma ako bezvýhodiskové, extrémne zložité a ktoré nie je sám a ani za pomoci druhých, svojich blízkych, pokiaľ sa ich to priamo nedotýka, vyriešiť a zvládnuť.

Pre mnohých ľudí je „pomáhajúca“ profesia v sociálnej oblasti niečím, čo nedokážu doceniť. Domnievame sa, že dôvodom je predovšetkým neznalosť a malý záujem o špecifiká tejto práce. Pritom ani sociálny kurátor nemá dané pokyny, či chce metodológiu, čo urobiť v ten a v ten moment, ako sa zachovať v konkrétnych situáciách. Je vždy na ňom, ako sa zachová, akú formu pomoci použije a akými spoločnými krokmi sa priblíži s klientom k cieľu. Sociálny kurátor tiež musí počítat' so situáciami, kedy musí vedieť povedať klientovi nie. Sám musí poznať svoje hranice, v ktorých môže poskytnúť stopercentnú pomoc a kedy to z najrôznejších príčin nejde.

Sociálny kurátor by mal poznať sám seba, dokázať sa vidieť z iného uhľ'a a zamyslieť sa nad rôznymi ľudskými prejavmi. Mal by vedieť odhaliť u seba, ale aj u druhých automatické prejavy v myslení i v správaní, ktoré, sa často objavuje pri prvom stretnutí s iným človekom. Týmito automatickými, pre ľudského jedinca typickými prejavmi sú všetkým známe predsudky, „nálepky“ a „škatuľkovanie“ alebo prílišné súcitenie k určitým životným situáciám, určitým skupinám ľudí a problémom, ktoré sám klient prežil, či práve prežíva. Vedieť sa pobiť s neustálymi neúspechmi, novými situáciami nesúcimi nové prekážky, či nedostatky v zákonoch legislatívy. Dokázať sa uspokojiť a nájsť si v sociálnej práci s klientom aj drobné každodenné úspechy.

Cieľom práce je predstaviť a priblížiť prácu sociálneho kurátora. Práca objasňuje, čo je hlavným cieľom sociálnych kurátorov a vymedzenie hlavnej činnosti, náplň ich práce. Práca chce predstaviť miesto pôsobnosti sociálneho kurátora a priblížiť jednotlivé činnosti, ktoré taktiež spadajú sociálnej oblasti.

Ďalej sa táto práca vo svojej empirickej časti pokúsi zistiť úroveň informovanosti a orientácie respondentov ohľadne problematiky postavenia a úlohy sociálneho kurátora, objasniť a zistiť u respondentov ako vnímajú osobnosť sociálneho kurátora v štátnej správe. Taktiež cieľom bolo poukázať postavenie sociálneho kurátora pri vyšetrovaní mladistvých na polícii a v poslednom rade bolo zistiť najefektívnejšie riešenie pri práci s rizikovou skupinou detí a mladistvých z pohľ'adu respondentov

1 SOCIÁLNA PRÁCA A SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA

Vznik sociálnej práce bol motivovaný odjakživa nevyhnutnosťou pomáhať tým, ktorí pomoc potrebujú a ktorí sa bez cudzej pomoci (v akejkol'vek podobe, vrátane pomoci k svojpomoci) nedokážu o seba postarať, ocitávajú sa v sociálnej situácii (či už vlastnou vinou alebo bez nej), z ktorej nejestvuje východisko, alebo toto východisko treba hľadať a presadzovať.

Počiatky sociálnej práce spočívajú v dobročinnosti, datovanej až do staroveku, v stredovekej a novovekej charite, až do jej prerastania do formy sociálnej politiky štátu, regiónu, samosprávy, náboženských i mimovládnych organizácií. Na dobrej úrovni je charakterizovaný tento vývoj v u nás bežne dostupných dielach Matouška a kol. osobitne však v prvom slovenskom súbornom diele o sociálnej práci A. Tokárovej a kol.

Matoušek hovorí o sociálnej práci ako o umení, ktoré vyžaduje veľkú škálu zručností. Ide predovšetkým o porozumenie potrebám druhých a schopnosť pomáhať ľuďom tak, aby sa na našej pomoci nestali závislí, ale mali schopnosť pomáhať si aj vlastnými silami. No sociálna práca je zároveň aj vedou, lebo disponuje teóriami a ďalej vytvára nové teórie, ktoré vysvetľujú vznik a riešenie individuálnych, skupinových a komunitných problémov. (Matoušek, 2001, s. 192)

Tokárová sociálnu prácu vidí v jej komplexnosti, rôznorodosti a multidimenzionálnosti, ktorá je determinovaná rôznorodosťou a komplexnosťou sociálnych problémov jednotlivcov a skupín, ktoré sú predmetom práce sociálneho pracovníka a ďalších pomáhajúcich profesií. (Tokárová, 2002, s. 71).

Všetci citovaní autori hovoria o sociálnej práci ako o pomoci. Jedná sa hlavne o pomoc finančnú no i morálnu. Žijeme v dobe, kedy je veľa ľudí bez práce, bez strechy nad hlavou i bez stravy. Medzi ľuďmi sú veľké sociálne rozdiely, ktoré môžeme denne vidieť aj na našich uliciach. Aj keď sa teraz môžeme mať dobre, nemusí to tak byť aj do budúcnosti, preto musíme mať súcit aj s tými sociálne slabšími, či už jedincami, alebo rodinami.

Sociálnoprávna ochrana je špecializovaná činnosť, ktorej obsahom je široké spektrum riešenia problémov detí. Sociálnoprávna ochrana detí v sebe obsahuje viacero sociálnych, právnych, psychologických, pedagogických, sociologických a iných aspektov.

Medzi najdôležitejšie patrí:

1. Výchovná činnosť, ktorou sa pôsobí na zlepšenie rodinných, manželských a iných sociálnych vzťahov, v ktorých je výchova dieťaťa vážne narušená a môže ohroziť psychický, fyzický i sociálny vývin dieťaťa. Ďalej je to výchovná činnosť v rodinách detí, u ktorých sa vykonáva ústavná výchova za účelom sanácie rodinného prostredia. Taktiež ide o výchovnú činnosť u detí s poruchami správania, ktoré má za následok záškoláctvo, páchanie trestnej činnosti, požívanie omamných látok a pod..

2. Organizovanie náhradnej starostlivosti pre maloleté deti, odkázané na pomoc spoločnosti a deti, o ktoré sa rodičia nevedia, nemôžu alebo nechcú starať alebo závažným spôsobom zanedbávajú či zneužívajú svoje povinnosti. Vede sa prehľad takýchto detí, pre ktoré je potrebné dlhodobo, ale i krátkodobo zabezpečiť náhradnú starostlivosť, ktorá sa uprednostňuje pred ústavnou výchovou. Taktiež sa vedie prehľad občanov vhodných vykonávať starostlivosť nahrádzajúcu starostlivosť rodičov pre tú alebo inú formu náhradnej starostlivosti alebo osvojenia /vedú vybrané Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny/.

V rámci organizovania starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov sa sprostredkúva nadviazanie osobného vzťahu detí, pre ktoré treba zabezpečiť náhradnú starostlivosť s občanmi vhodnými ju vykonávať. V tejto oblasti sa sleduje vývoj detí umiestnených v starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, s dôrazom na dodržiavanie práv detí a práv a povinností rodičov a náhradných rodičov.

3. Navrhovanie výchovných opatrení, ktorých výsledkom je vydávanie rozhodnutí o uložení výchovných opatrení, ak rodičia, iní občania zodpovední za výchovu dieťaťa alebo iní občania ohrozujú či narušujú riadnu výchovu dieťaťa, vážne porušujú práva a povinnosti najmä tým, že nevytvárajú podmienky na výchovu, vzdelávania a všestranný vývoj podľa schopností dieťaťa alebo, ak sa u dieťaťa prejavujú poruchy správania. O uložení niektorého z výchovných opatrení rozhoduje príslušný súd.

4. Ďalšiu činnosť, ktorou je najmä výkon kolízneho opatrovníka a opatrovníka maloletých, podávanie návrhov súdu na nariadenia a zrušenie ústavnej starostlivosti, návrhov na zrušenie výchovných opatrení uložených súdom, návrhov na obmedzenie alebo pozbavenie rodičovských práv, sledovanie vývoja detí v náhradnej starostlivosti, podávanie správ vo veciach výchovy a výživy maloletých súdu, iným orgánom verejnej moci a pod.

Súčasťou tejto činnosti je aj účasť na trestnom konaní proti mladistvým, vykonávanie opatrení v záujme dieťaťa, ktoré nie je občanom Slovenskej republiky, spisovanie návrhov

a podnetov vo veciach výchovy a výživy maloletých detí, pričom sa sleduje ochrana práv a právom chránených záujmov detí, najmä v konaniach pred súdom, orgánmi prokuratúry, orgánmi činnými v trestnom konaní, ako aj ďalšími orgánmi a inštitúciami /účasť na výsluchoch maloletých a pod./ .

Jednou z ďalších činností, ktorá má osobitný význam z hľadiska ochrany práv detí je výkon kolízneho opatrovníka. Kolízneho opatrovníka je potrebné maloletému dieťaťu ustanoviť vtedy, keď by mohlo dôjsť k stretu záujmov medzi rodičmi a deťmi navzájom alebo medzi deťmi navzájom. Súd spravidla ustanoví za kolízneho opatrovníka príslušný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vo všetkých konaniach vo veciach maloletých detí, ako napr. pri úprave práv a povinností rodičov voči deťom, rozvode manželstva, o nariadení ústavnej starostlivosti, o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv, o určovaní a zapretí otcovstva a pod. Úlohou kolízneho opatrovníka je zastupovať a hájiť záujmy dieťaťa v konaní pred súdom.

Starostlivosť na oddeleniach sociálnej ochrany a prevencie má svoje špecifiká. Vychádzajúc zo skúseností, môžeme ich rozdeliť podľa Dunovského /1995/ do siedmych vybraných bodov.

I. Komplexná starostlivosť o deti sa opiera o jednotu starostlivosti o deti zdravé, choré, postihnuté a ohrozené, a to hlavne v sociálnej oblasti. Rešpektuje všetky potreby a požiadavky detí, vrátane ich práv v každom vývojovom období a vo vývoji ako celku. Deje sa tak v najužšej spolupráci s rodinou dieťaťa a ostatnými relevantnými inštitúciami. Tá sa stáva spolu s ním subjektom tejto starostlivosti, nie iba jej obyčajným objektom. Takto poňatá starostlivosť o dieťa je zameraná na jedinca, detskú skupinu i celú detskú populáciu.

II. Interdisciplinárna starostlivosť o deti predstavuje spoločnú činnosť zúčastnených odborníkov rôznych odborov a pracovného zamerania, ktorí sú si rovní a každý podľa potreby vstupuje do riešenia prípadu svojim podielom, opierajúc sa o ciele, metódy, postupy vlastného odboru. Súčasne však prijíma obdobnú účasť iných pracovníkov. Spoločne potom hľadajú celkové riešenia prípadu vo všetkých jeho fázach a na všetkých jeho úrovniach a zo všetkých aspektov. Ich práca musí byť koordinovaná, najčastejšie najskúsenejším, či za dieťa najviac zodpovedným pracovníkom alebo priamo vedúcim odborného pracoviska. Ten tiež bezprostredne zodpovedá za výsledky konania tohto pracovného tímu, jeho odporúčenia či rozhodnutia. Rozvíjať tento princíp práce pri riešení ochrany detí sa v súčasnosti ukazuje ako snáď najdôležitejšia požiadavka pre teóriu aj

prax. Je totiž najmenej rozvinutý a zúčastnenými pracovníkmi doteraz veľmi málo pestovaný. Interdisciplinárny pracovný tím pre riešenie sociálnoprávnej ochrany detí tvoria sociálni pracovníci, pediatri, psychológovia, sociológovia, špeciálni a liečební pedagógovia, policajti, pedopsychiatri, právnici a ďalší. Pri svojej činnosti rešpektujú zásadu tu a teraz - a v optimálnej podobe potom prácu - "pod jednou strechou". Spoločné vedecké konzultácie s týmito pracovníkmi sú veľmi dôležité.

Dlhodobé skúsenosti naše i zahraničné ukazujú, že v prípade nedostatočnej vzájomnej komunikácie môže dochádzať k veľkým nedorozumeniam medzi účastníkmi. Čo môže viesť i k tomu, že jednotlivé profesie alebo inštitúcie proti sebe skôr bojujú, ako by spolu v záujme dieťaťa spolupracovali. Tento stav nedorozumenia pôsobí z hľadiska dlhodobej starostlivosti o postihnuté dieťa katastrofálne. Môže to viesť k tomu, že sa narušená orientácia dieťaťa na svet dospelých môže stať trvalou osobnostnou poruchou.

Pokiaľ sa nedá vytvoriť takýto tím, potom musí byť zaistená účasť odborníkov pracovníkmi, ktorí sa prípadom zaoberajú, a to vždy pri dostatočnej kvalitnej a rozsiahlej konziliárnej a terapeutickej pomoci, medicínskej (napr. gynekológ, neurológ) i nemedicínskej (napr. sociálny pracovník, psychoterapeut, sudca). Zo stredu takéhoto pracovného tímu, ktorého základom pri riešení zanedbávania detí musí byť vždy sociálny pracovník, lekár a psychológ, sa potom nadväzuje spolupráca s príslušnými orgánmi "vonkajšími", ako je napr. sociálna starostlivosť, škola, polícia, súdy, ale tiež samosprávne orgány a v najširšej polohe tiež celá verejnosť.

Dôležitou zložkou interdisciplinárneho poňatie práce sú spoločné semináre či konferencie. Na nich sa daná problematika konkrétne rieši a spoločne sa hľadajú cesty a spôsoby ďalšieho postupu. Pritom sa koordinuje práca vo vnútri spoločenstva odborníkov a ich výsledky sa konfrontujú s nálezmi a výsledkami vyšetrenia prichádzajúcimi zvonka. Takto získané závery sú potom východiskom pre ďalšie riešenia celého prípadu, buď v rámci odborného pracoviska alebo čo je pre interdisciplinaritu práce zvlášť významné - pre spoločný postup a rozhodovanie pracovníkov starostlivosti o rodinu a deti, po prípade orgánov činných v trestnom konaní. V podstate by dnes už nemalo postupovať oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí v zložitých prípadoch samo, ale malo by maximálne využívať posudky a odporúčania odborných zariadení, a to ako v diagnostike, tak zvlášť v sociálnej pomoci.

III. Kvalifikovanosť pomoci sa javí ako stále významnejšia zložka celej práce, čo sa ukazuje tiež zo zahraničných skúseností. Kvalifikovanosť starostlivosti by sa mala tiež prejaviť v chápaní syndrómu CAN ako závažného zlyhania bezprostredného prostredia

dieťaťa, na prvom mieste jeho rodiny. Toto poňatie zanedbania ako súčasť syndrómu CAN by sa malo premietnuť hlavne do riešenia samotného prípadu, kedy ako hlavný princíp by nás, i keď to bude znieť trochu paradoxne, mala spájať snaha zachovať dieťaťa jeho rodinu, pokiaľ je to vôbec možné.

IV. Organizačné formy a spôsoby riešenia sociálnoprávnej ochrany sa opierajú o komplexne vyjadrenú prípadovú a skupinovú sociálnu prácu, odpovedajúcu tiež požiadavkám právnej pomoci a sociálnej terapii urgentnej, krátkodobej i dlhodobej povahy. Ťažisko tejto práce spočíva v ambulantnej praxi, prepojenej jednak smerom "z terénu", a to pomocou telefónnej "horúcej" linky, listami, návštevami pracoviska, priamymi žiadosťami rozhodujúcich orgánov a inštitúcií a druhým smerom "od terénu", t.j. návštevami a šetreniami v rodinách, streetworkermi, či poskytovaním niektorej z foriem sociálnej práce priamo v nich. Za rodinami sa môže v rôznom zložení dochádzať. Obdobne sa v prípadoch potreby postupuje v kontakte so školou, kam dieťa dochádza a hlavne s detským lekárom a detskou sestrou. Tí väčšinou vedia o dieťati najviac aj z hľadiska sociálneho. Tak sa spája práca v ordinácii s prácou v teréne.

Aj tu sa ďalej ukazuje, ako je nevyhnutné prepojiť ambulantnú starostlivosť so starostlivosťou ústavnou. Tá však už zďaleka nevyhovuje umiestneniu dieťaťa na bežnom detskom oddelení alebo v detskom domove. Preto treba budovať špeciálne zariadenia uspokojujúce tiež špeciálne potreby dieťaťa, po prípade jeho rodiny. Vhodným pracoviskom sa ukazuje krízové stredisko, ktoré by malo zaisťovať veľmi potrebné diagnostické pobyty, krátkodobé i dlhodobé terapeutické či azylové pobyty.

V. Pripravenosť, pohotovosť a pružnosť poskytovať sociálnoprávnú ochranu deťom. V tomto smere sa opierame o skúsenosti v právnom systéme a v zdravotníctve, kde sú tieto princípy dobre vypracované. Je však nutné ich náležite aplikovať na potreby komplexnej starostlivosti o deti, ktoré trpia týmto tak mnohotvárnym nepriaznivým spoločenským javom. Túto úlohu pomáhajú plniť najrôznejšie dôverné telefonické linky a občianske združenia, ktoré sú schopné vypočuť dieťa, poradiť mu, či radu a pomoc sprostredkovať, a to predovšetkým v kritických situáciách. To znamená zriadiť špecializované zariadenia sociálnych služieb s nepretržitou prevádzkou.

VI. Pri každom uvažovaní, počúvaní a hlavne riešení prípadoch sociálnoprávnej ochrany dieťaťa je nutné vychádzať zo základného východiska, ktoré je zakotvené i v Dohovore o právach dieťaťa: najlepší záujem a prospech dieťaťa predovšetkým!

VII. Hlavným princípom každej starostlivosti o ohrozené deti je sociálna prevencia, teda účinné predchádzanie sociálnopatologickým javom. (Oláh - Roháč, 2008, 83).

1.1 Legislatívne vymedzenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately

Zábezpeku a ochranu detí už stáročia garantujú viaceré normatívne právne akty, nariadenia a normatívne zmluvy. V súčasnosti sa okrem štátu o rozvoj ochrany vo významnej miere angažujú i mimovládne organizácie, ktoré sa usilujú o zlepšenie postavenia dieťaťa v spoločnosti. (Oláh - Roháč, 2008, s. 73)

Jedným zo základných právnych noriem upravujúcich rodinnoprávne vzťahy je Zákon o rodine číslo 36/2005 Z. z.. Právne vzťahy a z nich vyplývajúce práva a povinnosti vznikajú, menia sa a zanikajú na základe právnych skutočností predvídaných právnymi normami. Teda pre oblasť rodinného práva platí všeobecná zásada, že za právne skutočnosti sa považujú len také skutočnosti, s ktorými objektívne právo spája vznik, zmenu alebo zánik práv a povinností, právnych vzťahov.

Zákon o rodine stanovuje, že jeho ustanovenia je treba používať v duchu základných zásad:

- dobrovoľnosti a slobodného rozhodovania pri uzavretí manželstva,
- rovnoprávnosti muža a ženy,
- ochrany manželstva, rodiny a matky dieťaťa,
- vzájomnej pomoci členov rodiny podľa schopností a možností,
- monogamie,
- rovnosti civilného sobáša a cirkevného sobáša.

Z histórie rodinného práva je zrejmé, že platil všeobecný občiansky zákonník z roku 1811, ktorý upravil právne postavenie detí, zaviedol inštitút detí manželských a nemanželských. Išlo o diskrimináciu nemanželských detí, čo bolo zrejmé v tom, že nemanželským deťom sa ustanovoval poručník.

Zákon č. 320/1919 Zb. Národného zhromaždenia, ktorým sa mení ustanovenie občianskeho práva o obradnostiach zmluvy manželskej, rozluke a o prekážkach manželstva, alebo tiež tzv. manželská novela upravovala formu uzavierania manželstva, nezlučiteľnosť manželstva a prekážky manželstva. Táto novela zaviedla fakultatívny občiansky sobáš popri cirkevnom sobáši. Pokiaľ ide o vzťahy medzi rodičmi a deťmi, manželia mali právo spoločného dozoru o deti, právo vychovávať a trestať. Vedúce postavenie v rodine mal muž - otec, ktorý bol zákonným zástupcom dieťaťa a správcom jeho majetku. Rodinné právo v období 1. republiky bolo nejednotné a ani tzv. manželskou

novelou sa neodstránilo nerovnoprávne postavenie muža a ženy a diskriminácia nemanželských detí.

Ústava 9. mája 1948 výrazne vytýčila rovnosť postavenia žien a mužov v rodine a spoločnosti.

Zákonom o rodinnom práve, ktorý bol účinný od 1. januára 1950, sa vyčlenila právna úprava o rodine z občianskeho práva a došlo k zjednoteniu rodinného práva pre celé územie Československej republiky.

Zákon č. 46/1959 Zb., ktorý zmenil zákon č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve, preniesol aj doterajšiu právomoc súdov v niektorých otázkach maloletých na orgány národných výborov, súčasných Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, napr. povolenie uzavrieť manželstvo starším ako 16 rokov a mladším ako 18 rokov, ustanovenie, kontrola a odvolanie poručníka.

Začiatky sociálnoprávnej ochrany sa na území Slovenska začala rozvíjať koncom 19. storočia (napr. rakúsky zákon o "chudobe" z roku 1868, ktorý ukladal domovským obciam povinnosť postarať sa o siroty), na začiatku 20. storočia začali vznikať prvé dobrovoľnícke združenia zaoberajúce sa pomocou deťom. Počas obdobia prvej republiky fungovala aj dobrovoľnícka starostlivosť. (Roháč, 2005, s.71)

Základné ustanovenie týkajúce sa sociálnoprávnej ochrany upravoval zákon č. 256/1921 Zb. o ochrane detí v cudzej starostlivosti a deti nemanželských. Ochrana bola poskytovaná všetkým deťom do 14 rokov veku, ktoré mohli byť umiestnené v náhradnej starostlivosti len s povolením príslušného štátneho orgánu.

V právnom poriadku bývalej Československej republiky bola sociálnoprávna ochrana upravená zákonom č. 69/1952 Zb. o sociálnoprávnej ochrane. Podľa § 2 tohto zákona sociálnoprávna ochrana spočívala najmä:

- vo vykonávaní hromadného poručenstva a opatrovateľstva,
- v osobitnej ochrane detí, ktoré nie sú v starostlivosti rodičov,
- v činnosti poradnej a pomocnej,
- v tom, že štát prispieva na úhradu osobných potrieb detí, ktoré to potrebujú.

Úlohy sociálnoprávnej ochrany zabezpečovali úradovne ochrany mládeže, zriadené pri ľudových súdoch, ktoré vykonávali súdnicstvo vo veciach občianskoprávných.

Zákon č. 69/1952 Zb. o sociálnoprávnej ochrane bol zrušený zákonom č. 94/1963 Zb. o rodine /v súčasnosti zákon č. 36/2005 Z. z./. Do predmetu právnej úpravy zahrnul zákon o rodine aj problematiku sociálnoprávnej ochrany, čím sa stal zákonom, ktorý v sebe obsahuje úpravu súkromnoprávnu aj verejnoprávnu.

Humánne úsilie skvalitniť náhradnú rodinnú výchovu sa najviac rozvinulo po druhej svetovej vojne. Prakticky v každom štáte sa náhradná rodinná výchova a sociálnoprávna starostlivosť o opustené deti organizovala podľa špecifických podmienok štátu a spoločenského zriadenia. Do popredia sa dostávalo úsilie náhradné rodinné prostredie priblížiť prostrediu v prirodzenej biologickej rodine. V bývalom Československu bola filozofia náhradnej výchovy postavená na presvedčení, že chrániť dieťa a zabezpečiť jeho zdravý vývin znamená čo najdôkladnejšie izolovať ho od patologickej rodiny. Základnou jednotkou náhradnej výchovy sa stala ideologická výchova, presne rozvrhnutý režim dňa, kontrolovaný výber činností. Pri zriaďovaní detských domovov sa najdôležitejšími kritériami stali ekonomická úspornosť veľkokapacitných zariadení, izolácia dieťaťa od pôvodnej rodiny, výchova postavená na dynamike kolektívu, pestrej záujmovej činnosti a dôslednej likvidácii voľného času. (Roháč, 2005, s.72).

Do roku 1996 bol systém starostlivosti o deti mimo biologickej rodiny na Slovensku riadený tromi rezortmi. Rezortu zdravotníctva patrili dojčenské ústavy, ktoré zabezpečovali starostlivosť o deti do troch rokov veku. Pod gesciu rezortu školstva patrili všetky ostatné detské domovy pre deti do osemnásť rokov veku a pod gesciu rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny patrilo organizovanie náhradnej rodinnej starostlivosti a zabezpečovanie starostlivosti o deti ťažko zdravotne postihnuté v ústavoch sociálnej starostlivosti. (Roháč, 2005, s. 72)

Základným zákonom chrániacim základné práva dieťaťa je na Slovensku Ústava SR. Tento zákon najvyššej právnej sily chráni dieťa v článku 15 už pred narodením /"Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením."/.. Rovnako v článku 41 vymedzuje práva dieťaťa do nasledujúcich piatich bodov:

1. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.
2. Žene v tehotenstve sa zaručuje osobitná starostlivosť, ochrana v pracovných vzťahoch a zodpovedajúce pracovné podmienky.
3. Deti narodené v manželstve i mimo neho majú rovnaké práva.

4. Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov, deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

5. Rodičia, ktorí sa starajú o deti, majú právo na pomoc štátu.

Súčasný právny stav je výsledkom právneho vývoja, ktorý po zrušení zákona č. 69/1952 Zb. o sociálnoprávnej ochrane zákonom č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov, súčasným Zákonom o rodine č. 36/2005 Z. z. smeroval k tomu, že ustanovenia zákona o rodine v oblasti sociálnoprávnej ochrany boli vykonávané právnymi predpismi sociálneho zabezpečenia a prostredníctvom orgánov miestnej štátnej správy na úseku sociálnych vecí.

Právna úprava sociálnoprávnej ochrany v zákone č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov predstavovala určitý návrat k tradičnému deleniu práva na právo verejné a právo súkromné.

V tejto úprave právnych vzťahov pri poskytovaní sociálnej pomoci sa uplatňujú základné princípy obsiahnuté v koncepcii sociálnej pomoci, ktorými sú demonopolizácia, decentralizácia, účelnosť, primeranosť, pluralita zdrojov a profesionalizácia sociálnej pomoci.

V súčasnej legislatíve sa zvyrazňuje postavenie rodiny ako prirodzeného subjektu svojpomoci. Zakotvuje princíp plurality subjektov sociálnej pomoci, a to vytvorením právneho priestoru na to, aby sa na poskytovaní vymedzených foriem sociálnej pomoci podieľalo viac subjektov - štát, samospráva a ďalšie neštátne subjekty.

S prihliadnutím na historický vývoj právnej úpravy v tejto oblasti sociálnoprávna ochrana spočívala najmä:

- vo výkone starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov,
- v poskytovaní osobitnej ochrany deťom, ktoré nie sú v starostlivosti svojich rodičov,
- vo výchovnej a poradenskej činnosti
- v hmotnej podpore detí, ktoré to potrebujú.

Základným východiskom pre novú úpravu sociálnoprávnej ochrany je dôsledné zodpovedanie otázky intervencie štátu do rodiny, a to:

1. kedy štát musí zasiahnuť /pretože nastala skutočnosť predvídaná právnou normou/ a zároveň prijať konkrétne opatrenia upravené zákonom a je povinný ponúknuť riešenie,

2. kedy štát môže zasiahnuť a ponúknuť rôzne možnosti riešenia.

Vzhľadom na to, že v oblasti pomoci deťom pôsobia aj mimovládne organizácie, je potrebné spolupracovať aj s neštátnymi subjektmi.

Ďalším zo základných východísk pre novú úpravu sociálnoprávnej ochrany je vymedzenie rozsahu intervencie štátu do rodiny a použitých prostriedkov podľa jednotlivých činností sociálnoprávnej ochrany. (Roháč, 2005, s. 75)

Nové výrazné zmeny v sociálnej kuratele priniesla okrem zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele aj nová právna úprava zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon a zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, oba nadobudli účinnosť dňa 01. januára 2006. (Molčanová, 2006, s. 29).

Sociálni kurátori pôsobia na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, kde okrem priamej práce s osobami ohrozenými sociálnym vylúčením zaisťujú koordinačné činnosti v oblasti sociálnych služieb určených pre túto cieľovú skupinu. Čo sa týka významu práce sociálnych kurátorov, dalo by sa povedať, že sa nachádza vo všetkom, čo sociálny kurátor vykonáva pre klienta, pre jeho dobro. Táto práca je vykonávaná preto, aby sa klient nedostal do situácie inej, horšej alebo aby situácia, v ktorej sa nachádza, prestala byť tak ťaživá a nemala dopad na následné správanie takéhoto jedinca. Jedná sa teda o prácu, ktorá má základ v sprevádzaní klienta jeho životnou situáciou, o pomoc, ako túto situáciu prekonať a hlavne o prevenciu pred sociálno-patologickými javmi. Tie môžu vychádzať na jednej strane zo samotného klienta a jeho správania a na strane druhej zo správania voči klientovi.

Pozícia sociálneho kurátora bola v priebehu času ovplyvnená množstvom systémových zmien odrážajúcich sa v jeho pracovnej náplni, ale aj organizačnom zaradení sociálneho kurátora v rámci štátnej správy. Dalo by sa povedať, že pôvodnou pracovnou náplňou sociálneho kurátora bola najmä priama práca s cieľovou skupinou, ktorú tvorili osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody. V rámci pôsobenia a tlaku spoločenských zmien, ale tiež legislatívnych úprav sa menilo zloženie cieľovej skupiny a na činnosť sociálnych kurátorov boli a aj sú kladené nové požiadavky. Takúto významnú zmenu v pracovnej náplni sociálnych kurátorov spôsobilo schválenie nových právnych predpisov v sociálnej oblasti v roku 2005.

1.2 Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele je samostatnou právnou úpravou sociálnoprávnej ochrany detí po viac ako štyridsiatich rokoch a prvou právnou úpravou sociálnej kurately vôbec. Pojmy sociálna kuratela, sociálny kurátor nie sú neznáme. Na určitý čas - od roku 1989 - bol tento pojem z praktického výkonu vynechaný a bol zmenený či skôr používaný v rámci širšieho pojmu sociálna prevencia.

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele je zákon č. 305/2005 Z. z. má dvanásť častí, do ktorých sú implikované hlavy a sto paragrafov. V rámci dvanástej časti - prechodné a záverečné ustanovenia - zákonodarca urobil zmeny a doplnenia v Zákone č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zákone č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov a Zákone č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení Zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Predmetom zákona je zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálno-patologických javov.

Sociálnoprávna ochrana detí predstavuje súbor opatrení na zabezpečenie ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a rešpektujúca jeho najlepší záujem podľa medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa uverejnený v č. 140/1991 Zb., i na zabezpečenie výchovy a všeobecného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom prostredí a na zabezpečenie náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine.

Sociálna kuratela je súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba.

Podľa zákona č. 305/2005 Z. z. sa opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú pre dieťa, ktoré má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, prechodný pobyt, povolenie na prechodný pobyt, povolenie na trvalý pobyt alebo má

povolený tolerovaný pobyt podľa zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Taktiež sa opatrenia vykonávajú pre dieťa, ktoré je občanom Slovenskej republiky a nachádza sa na území iného štátu, alebo ak nie je občanom Slovenskej republiky a nachádza sa na území iného štátu bez sprievodu rodiča alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorej by mohlo byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti, alebo je mladistvý podľa zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon o zmene a doplnení niektorých zákonov. Opatrenia sa taktiež vykonávajú aj pre plnoletú fyzickú osobu do 25 rokov veku, ktorá má na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt a pre inú plnoletú fyzickú osobu, ktorá má na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt.

Opatrenia sa vykonávajú pre dieťa, plnoletú fyzickú osobu, rodinu, skupinu a komunitu, najmä prostredníctvom sociálnej práce, metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi poznatkom spoločenských vied a poznatkom o stave a vývoji sociálnoprávnych javov v spoločnosti.

Je potrebné uviesť, že opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na seba naväzujú a vzájomne sa podmieňujú. Pri voľbe a uplatňovaní majú prednosť opatrenia na zabezpečenie výchovy a všeobecného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí alebo v jeho náhradnom rodinnom prostredí.

V prirodzenom rodinnom prostredí, ktorým je domáce prostredie dieťaťa, rodiny alebo fyzickej osoby, sa opatrenia ak je to vhodné a účelné vykonávajú aj v širšom sociálnom prostredí dieťaťa, rodiny alebo plnoletej fyzickej osoby a v domácnostiach fyzických osôb, ktoré sú s nimi v príbuzenskom vzťahu alebo ktoré majú s nimi blízky vzťah.

Náhradným prostredím je domáce prostredie plnoletej fyzickej osoby, ktorej súd zveril dieťa do starostlivosti podľa príslušných ustanovení zákona o rodine alebo ktorej bolo dieťa dočasne zverené rozhodnutím orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately do starostlivosti.

Otvoreným prostredím je každé verejné priestranstvo, verejný objekt alebo komunikácie, ktoré sú pre jednotlivcov a skupiny prirodzeným sociálnym prostredím, v ktorom sa zvyčajne zdržiavajú, mobilné alebo stále priestorové zázemia jednotlivcov a skupín.

1.3 Orgány štátnej správy zabezpečujúce sociálnoprávnu ochranu detí

Štát je hlavným garantom práv dieťaťa a oblasť sociálnoprávnej ochrany patrí do pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Zákon č.

453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov uvádza, že orgánmi štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti, do ktorej patrí aj sociálnoprávna ochrana detí sú:

- a) Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky,
- b) Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- c) Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (§ 2 zákona č. 453/2003 Z. z.).

Organizáciu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately následne upravil prijatý zákon NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a o sociálnej kuratele, ktorým bolo v § 71 stanovené, že opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú orgány štátnej správy, ktoré sú:

- 1) Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- 2) Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorými sú:
 - a) Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny ako orgán štátnej správy v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
 - b) Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny,
- 3) Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.

Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, ako sme už vyššie uviedli, je štátny orgán, ktorého sídlom je Bratislava. Plní úlohy orgánu určeného na vykonávanie medzinárodných dohovorov a právnych aktov Európskej únie, ktoré sú vymedzené v § 71a odsek 1, odsek 2 zákona č.305/2005 Z. z..

Osobitnou kategóriou, ktoré však nie sú štátnymi orgánmi, avšak patria medzi orgány sociálnoprávnej ochrany detí podľa § 71 odsek 1, zákona č. 305/2005 Z. z. je obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt a právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí (§ 71a odsek 1 zákona č. 305/2005 Z. z.). Obec poskytuje pomoc maloletým napríklad v naliehavých prípadoch, najmä ak je ohrozený život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin. Podľa ustanovenia § 6 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately orgán sociálnoprávnej ochrany detí, Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, obec, vyšší územný celok a akreditované subjekty sú povinné dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu alebo porušovaniu práv dieťaťa, zabezpečujú dieťaťu ochranu a starostlivosť, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ochranu jeho právom chránených záujmov s ohľadom na práva a povinnosti jeho rodičov, osvojiteľov,

poručníka, opatrovníka a osoby, ktorej súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti (§ 6 zákona č. 305/2005 Z. z.).

Prínosom zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately je aj začlenenie bývalého Centra poradensko-psychologických služieb pre jednotlivca, páry a rodinu do organizačnej štruktúry Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny ako samostatného Odboru poradensko-psychologických služieb a do organizačnej štruktúry úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ako referátov poradensko-psychologických služieb na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, odborov sociálnych vecí.

Tieto služby ponúkajú priestor pre efektívnejšiu spoluprácu pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ide o prípady, kedy sa rodičia dieťaťa rozvádajú a je im možné odporučiť psychologickú pomoc napríklad v záujme obnovy manželského spoluzitia či v záujme predchádzania nepriaznivým vplyvom rozvodu na dieťa. Dieťaťu možno poskytnúť alebo zabezpečiť potrebnú psychologickú pomoc aj po rozvode manželstva jeho rodičov. (Molčanová, 2006, s. 29).

2 SOCIÁLNA KURATELA DETÍ

Za najzraniteľnejšiu skupinu v spoločnosti možno považovať v prvom rade deti. Ich ochrana by mala byť garantovaná štátom. Sociálnoprávnu ochranu detí možno v najvšeobecnejšej rovine charakterizovať ako starostlivosť o deti (Deverjaníková, 2010, s. 82).

Každému dieťaťu jeho narodením prislúchajú ustanovené práva a to bez akéhokoľvek rozdielu podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, či politického alebo iného zmysľania. Rodina je základnou bunkou každej spoločnosti, ktorá deťom vytvára prirodzené prostredie pre ich zdravý fyzický a psychický rozvoj osobnosti. Preto majú deti nárok na zvláštnu starostlivosť. Dieťa však nemá možnosť si uplatňovať svoje práva a právom chránené záujmy a preto sa svetoví predstavitelia dohodli na prijatí zvláštneho legislatívneho aktu, Dohovoru o právach dieťaťa. V našich podmienkach bol na tento účel prijatý Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Vo svojej každodennej práci, ako aj v blízkom okolí sa stretávam s nárastom sociálnopatologických javov, akými sú násilie v rodine, agresivita, toxikománia mladistvých a dospelých, zanedbávanie povinnej školskej dochádzky a v poslednom období nárast trestnej činnosti mladistvých. Závažným momentom je, že intenzívnejšie prenikajú do životného modelu a hodnotového systému detí v prostredí, v ktorom žijú a študujú. Okrem toho mnohé negatívne modely si deti osvojujú aj prostredníctvom médií.

Výkon sociálnej kurately pre deti zabezpečovali v minulosti zamestnanci, ktorých činnosť bola spravidla kumulovaná agendou sociálnoprávnej ochrany. Uvedenú skutočnosť spôsobila nedostatočná legislatívna úprava sociálnej kurately pre deti. Aj keď niektoré činnosti sociálnej kurately pre deti boli upravené v Zákone o sociálnej pomoci ako sociálna prevencia, boli upravené nedostatočne. Napriek uvedenému bola sociálna kuratela pre deti zo strany občanov a inštitúcií (napr. polícia, súdy, prokuratúra ...) vždy považovaná za samostatnú a ucelenú oblasť, ktorá sa v praxi aj reálne vykonávala. Tento pojem legislatívne zaviedol až Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a aj obsahovo jej rámec vymedzil. Po vzniku úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sa výkon tejto agendy zabezpečuje pracovníkmi, ktorí sa na túto oblasť špecializujú.

2.1 Sociálna práca s deťmi v systéme sociálnoprávnej ochrany

Aplikovať zákonné možnosti v podobe vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je v mnohých prípadoch veľmi problematické, z dôvodu, že niektoré skupiny sú viac či menej ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením. Medzi najohrozenejšie zaraďujeme napríklad neintegrované rómske komunity, žijúce v segregovaných vidieckych a mestských osadách, v mnohých prípadoch s chýbajúcou základnou infraštruktúrou, kde sa kumulujú viaceré znevýhodnenia.

Sociálnoprávna ochrana je jednou z foriem služieb krízovej intervencie, ktorej cieľom je odstrániť zdroj sociálnej núdze a dosiahnuť opätovné zaradenie človeka do spoločnosti; tento typ služieb sa poskytuje ohrozeným a opusteným deťom, obetiam domáceho násillia, bezdomovcom, drogovovo závislým, väzňom a pod. Ťažiskom sociálnoprávnej ochrany detí je terénna sociálna práca, ale v určitej fáze intervencie musia byť deti na prechodný čas vyčlenené z pôvodného prostredia, ktoré je väčšinou zdrojom ich sociálnej núdze. V nadväznosti na uvedené je potrebné dodať, že zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine striktnie uvádza, že dôvodom na vyňatie dieťaťa z prirodzeného rodinného prostredia nie sú nedostatočné bytové alebo majetkové pomery. V rámci terénnej sociálnej práce sociálni pracovníci navštevujú rodiny priamo v domácnostiach, kde monitorujú starostlivosť o dieťa zo strany rodičov, za týmto účelom sledujú zásoby šatstva pre dieťa, potravín, liekov pri ochorení dieťaťa, primeranú hygienickú úroveň, dostatočné vykurovanie v čase zimného obdobia a pod. Ak sa ocitne rodina v kríze a ohrozuje to záujmy dieťaťa sociálny pracovník vypracúva tzv. Plán sociálnej práce s dieťaťom, v ktorom sa stanoví základný cieľ práce s rodinou - možnosti riešenia na zmenu doterajšej situácie, a to v spolupráci s obcou, školou, zdravotníckym zariadením či neziskovými organizáciami. Sociálna práca s deťmi v rómskych komunitách je postavená na reálnej snahe rodičov spolupracovať so sociálnym pracovníkom na zlepšení starostlivosti o svoje deti, zlepšení bytových a sociálnych pomerov. Pri neochote rodičov zmeniť svoj životný štýl, ktorý ohrozuje zdravý fyzický, psychický a sociálny vývin dieťaťa má sociálny pracovník možnosť v súlade so Zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele uložiť rodičom, ako aj dieťaťu výchovné opatrenia, ktorými sú podľa §12 zákona: upozornenie rodičov na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa (napr. pri zanedbávaní povinnej školskej dochádzky, absentovanie pri povinných preventívnych lekárskech vyšetreniach s dieťaťom, nedodržiavanie liečebného režimu a pod.), uloženie dieťaťu povinnosť podrobiť

sa odbornej diagnostiky v špecializovanej ambulantnej starostlivosti, uloženie dieťaťu povinnosť zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulantnej starostlivosti alebo povinnosť zúčastniť sa na výchovnom alebo sociálnom programe. V mnohých prípadoch pri opakovanom zanedbávaní starostlivosti o dieťa musí sociálny pracovník v konečnom dôsledku pristúpiť k najradikálnejšiemu opatreniu, a to k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny na základe rozhodnutia súdu. V tejto fáze sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou nastupuje snaha o sanovanie rodiny. Sanácia rodiny je súbor opatrení sociálnoprávnej ochrany, sociálnych služieb a ďalších opatrení a programov, ktoré sú poskytované alebo ukladané prevažne rodičom dieťaťa a dieťaťu, ktorého sociálny, biologický a psychický vývoj je ohrozený. Základným princípom sanácie rodiny je podpora dieťaťa prostredníctvom pomoci jeho rodine. (Bechyňová, Konvičková, 2008). Pri sanovaní rodiny je potrebné brať do úvahy aj podmienky, ktoré môžu ovplyvniť celkový proces sanácie:

- riziková rodina - mnoho rodičov žilo v detstve v dysfunkčnej mnohodetnej rodine, niektorí z nich (spravidla otec) časť života prežili v zariadení na výkon trestu odňatia slobody, majú nízke vzdelanie, sú dlhodobo nezamestnaní a odkázaní na sociálne dávky a vyznačujú sa mnohopočetnými rodinnými zoskupeniami.

- rizikové prostredie - nevhodné a nevyhovujúce životné podmienky, v ktorých deti vyrastajú sú najčastejším dôvodom ich chorôb, hospitalizácie, vzniku rôznych kožných a infekčných ochorení, ktorých následkom je ich vyňatie z biologickej rodiny. Je veľmi ťažké sanovať rodinu a snažiť sa o reálny návrat dieťaťa do rodinného prostredia ak rodičia neriešia svoje bytové podmienky.

- skutočný záujem rodičov o dieťa - po vyňatí dieťaťa z rodiny a jeho umiestnenie do ústavného zariadenia prináša zo sebou ďalší proces upevňovania rodičovského puta medzi dieťaťom a rodičom mnoho problémov. Mnohokrát rodičia dieťaťa nemajú záujem o návštevu dieťaťa v detskom domove, nekontaktujú sa s ním žiadnym spôsobom a po určitom čase ho už ani nepovažujú za „svoje“.

Majúc na zreteli uvedené rizikové faktory je potrebné pri sanovaní rodiny zapojiť do procesu všetky zainteresované zložky. Obec má v tomto prípade možnosť podľa zákona č. 305/2005 Z. z. poskytnúť príspevok na podporu úpravy rodinných pomerov dieťaťa (v aplikačnej praxi len málo obcí tento príspevok poskytuje), ďalej môže poskytnúť rodičom finančný príspevok na dopravu za dieťaťom do detského domova. Sociálni pracovníci v spolupráci s detským domovom navštevujú spolu s dieťaťom jeho rodinu priamo v mieste

jeho bydliska v záujme zachovania rodinných väzieb, za týmto účelom sleduje výkon ústavnej starostlivosti aj súd či sa nezmenili podmienky na strane rodičov a dieťa má možnosť vrátiť sa späť do rodinného prostredia. Neziskové organizácie, ktoré majú udelenú akreditáciu v zmysle zákona, môžu realizovať sociálne a výchovné programy zamerané na zlepšenie rodinných vzťahov, obnovu harmonického spolužitia a sanáciu rodín pred, počas umiestnenia detí v ústavnej starostlivosti, ako aj pripravovať rodinu na návrat dieťaťa po ukončení ústavnej starostlivosti. Individuálny prístup neziskovej organizácie je veľkým prínosom a pomocou aj sociálnym pracovníkom, ktorý napomáha zlepšiť vzájomné vzťahy medzi dieťaťom a rodičom.

Sociálnoprávna ochrana detí sa netýka len organizovania náhradnej rodinnej starostlivosti, ale aj iných oblastí. Deti z rizikového prostredia mnohokrát zanedbávajú povinnú školskú dochádzku, páchajú asociálnu činnosť alebo inhalujú rôzne prchavé látky. Sociálni pracovníci v rámci sociálnej prevencie v spolupráci so zdravotníckymi zariadeniami, školami ako aj políciou organizujú na školách besedy, ktorých obsahom je informovanie detí o následkoch zanedbávania školskej dochádzky, páchania trestnej činnosti či drogovej závislosti (Derevjaníková, 2010, s. 87).

2.2 Činnosť orgánov sociálnej kurately detí

Každý občan je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovania práv dieťaťa. Ak je orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately upozornený na použitie hrubých alebo ponižujúcich foriem zaobchádzania a foriem trestania dieťaťa, alebo ak zistí ich použitie rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, je povinný uplatniť niektoré z opatrení. Pri vykonávaní opatrení je zakázané používať všetky formy telesných trestov na dieťati a iné hrubé alebo ponižujúce formy zaobchádzania a formy trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú alebo psychickú ujmu.

Dieťa má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, iný štátny orgán, ktorý je príslušný chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, zariadenia, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, školu, školské zariadenia alebo poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Všetky uvedené orgány, právnické alebo fyzické osoby sú povinné poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc pri ochrane jeho života a zdravia, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom

chránených záujmov, a to aj sprostredkovaním tejto pomoci. Uvedené platí aj vtedy, ak dieťa nemôže vzhľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť požiadať o pomoc samo, ale prostredníctvom tretej osoby. Dieťa má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv aj bez vedomia rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa. (<http://portal.gov.sk>, dňa 11.04.2011).

V Slovenskej republike je ochrana detí upravená viacerými zákonnými normami. Medzi najvýznamnejšie a najzákladnejšie patrí v prvom rade Ústava SR, kde článok 41 zaručuje osobitnú ochranu deťom a mladistvým. Subjektom ochrany podľa uvedeného článku sú deti. Účelom ich ochrany je vytvorenie rovnakého právneho postavenia pre všetky deti bez rozdielu spočívajúceho v tom, či sa narodili zosobášeným rodičom alebo mimo manželstva. Deťom sa priznáva ústavné právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Priznáva sa im aj ochrana pred násilným odlúčením od rodičov. Proti vôli rodičov môže dieťa od rodičov odlúčiť len súd rozhodnutím.

Ochranu detí ďalej upravuje Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine. Uvedený zákon upravuje základné vzťahy medzi manželmi a rodičmi, rozsah vyživovacej povinnosti, ako aj formy náhradnej rodinnej starostlivosti. Uvedený zákon v čl. 2 definuje rodinu ako „základnú bunku spoločnosti. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni“.

Významným zákonom upravujúcim podrobne problematiku ochrany detí je Zákon č.305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon bol úplne novou právnou úpravou, ktorá po prvýkrát v histórii upravila obsah aj postupy opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a po prvýkrát upravila sociálnu kuratelu a jej opatrenia. Oproti pôvodnej úprave v Zákone. č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov došlo k výraznému kvalitatívnemu (nové opatrenia, podmienky ich výkonu, postupy a pod.) aj kvantitatívnemu posunu. Právnú úpravu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately výrazne ovplyvňuje fakt, že opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva veľké množstvo rôznorodých subjektov – pôsobnosť je delená medzi štátnu správu a samosprávu (ministerstvo, Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a 32 pracovísk, 8 určených úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, obce, vyššie územné celky, neštátne subjekty – akreditované, neakreditované, a zariadenia – najmä detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko). Významnú úlohu v tejto oblasti zohrávajú akreditované subjekty. Právna úprava aj samotný výkon je tiež významne ovplyvnený širokým okruhom právnych úprav z iných

oblastí – je nevyhnutné vychádzať a zachovať súvislosti s inými právnymi úpravami (napríklad z oblasti rodinného práva - Zákon o rodine, občianskeho práva – Občiansky zákon, Občiansko-súdny poriadok, trestného práva - Trestný zákon a Trestný poriadok v rámci vykonávania sociálnej kurately, ako aj z oblasti výchovy a vzdelávania, zdravotnej starostlivosti a pod.) Zákon zakotvuje široké spektrum opatrení orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately osobitne opatrení na predchádzanie a riešenie krízových situácií v rodine (biologická rodina aj náhradná rodina) vrátane rodičovských, rodinných a iných medziľudských konfliktov, ktoré ohrozujú vývin dieťaťa a jeho rodinu.

Zákon č. 305/2005 Z. z. definuje sociálnoprávnu ochranu detí ako súbor opatrení, ktoré slúžia na zabezpečenie ochrany dieťaťa nevyhnutnej pre jeho blaho, ktoré rešpektujú najlepší záujem dieťaťa. Uvedené ustanovenie reflektuje na Dohovor o právach dieťaťa, ktorý záujem dieťaťa považuje za prvoradé hľadisko pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejným alebo súkromným zariadením sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonnými orgánmi. (čl.3 Dohovor o právach dieťaťa).

Zákon upravuje v osobitnom ustanovení adresátov sociálnej kurately a to deti - maloletí, čo sa dopustili páchania činu inak trestného, mladiství páchatelia trestnej činnosti a mladiství podozriví z páchania trestnej činnosti, deti zneužívajúce drogy alebo deti závislé od drog, hazardných hier, deti, u ktorých sa pre poruchy správania prejavujú problémy v škole, vo vrstovníckych skupinách, zanedbávajú školskú dochádzku, utekajú z domu a pod. Rekodifikácia Trestného zákona číslo 300/2005 Z. z. znížila hranicu trestnej zodpovednosti z pätnástich na štrnásť rokov.

Pri riešení jednotlivých problémov je dôležité postupovať v intenciách zákona. Sociálni kurátori na základe dožiadania orgánov činných v trestnom konaní podávajú správy o mladistvých. V takýchto prípadoch vykonávajú sanáciu rodinného prostredia, spolupracujú so školou, pediatrom. V ostatnom období sú zaznamenávané nárasty hlásení o neospravedlnených hodinách žiakov základných škôl. Po zistení príčin záškoláctva odporúčajú rodičom poradenstvo v referáte poradensko-psychologických služieb, úzko spolupracujú so školským psychológom. V prípade, že v rodine sa situácia nezmení a dieťa opakovane zanedbáva povinnú školskú dochádzku, sociálny kurátor pristupuje k účinnejším opatreniam. Je potrebné upozorniť, že nie je cieľom vyňať dieťa z rodiny, na druhej strane je potrebné zabezpečovať jeho potreby, chrániť zdravie a bezpečie.

V dysfunkčných rodinách ide o zlyhávanie rodiny pri plnení základných funkcií, čo môže mať za následok ohrozenie vývinu detí a vznik deviantných foriem správania.

Opatreniami na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine sú najmä opatrenia zamerané na organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch, tréningoch a aktivitách zameraných na podporu plnenia rodičovských práv a povinností, plnenia funkcií rodiny, na utváranie a upevňovanie vzťahov medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi, rozvoj schopnosti riešiť problémové situácie a adaptovať sa na nové situácie, ale aj organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie sociálnopatologickým javom a sprostredkovanie kultúrnych, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu vhodného využívania voľného času detí. (<http://portal.gov.sk>, dňa 11.04.2011)

Ak je to potrebné v záujme dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rozhodne o uložení opatrenia, vhodným spôsobom upozorní dieťa, jeho rodičov alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, ak svojim správaním môžu ohroziť alebo narušiť priaznivý psychický, fyzický alebo sociálny vývin. Ďalším výchovným opatrením môže orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uložiť dieťaťu povinnosť podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulatnej starostlivosti, ak je to potrebné na uplatnenie primeraného opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre deti a diagnostiku nemožno zabezpečiť iným spôsobom. Taktiež môže dieťaťu uložiť povinnosť zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulatnej starostlivosti alebo na výchovnom programe alebo na sociálnom programe. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemôže rozhodnutím o uložení výchovného opatrenia odňať dieťa z osobnej starostlivosti rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zhodnotí účinnosť výchovného opatrenia po uplynutí obdobia, ktoré uviedol v rozhodnutí o uložení. Výchovné opatrenie orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zruší, ak splnilo svoj účel. Ak výchovné opatrenie, ktoré uložil orgán neplní svoj účel, orgán výchovné opatrenie zruší a môže rozhodnúť o uložení iného vhodného výchovného opatrenia, navrhne súdu uložiť výchovné opatrenie podľa zákona o rodine alebo navrhne súdu prijatie iného vhodného opatrenia podľa zákona o rodine, napr. zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej osoby než rodiča, pestúnska starostlivosť, ústavná starostlivosť.

Sociálnu kuratelu detí zabezpečuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávaním opatrení najmä pre maloletého, ktorý sa dopustil páchania činu inak trestného podľa príslušných ustanovení Trestného zákona, mladistvého páchatel'a trestného činu alebo mladistvého podozrivého z páchania trestnej činnosti, ďalej pre dieťa, ktoré sa

dopustilo priestupku. Taktiež pre dieťa, ktoré je členom skupiny, ktorá ho svojim negatívnym vplyvom ohrozuje, dieťa zneužívajúce drogy alebo dieťa závislé od drog, dieťa hrajúce hazardné hry alebo dieťa závislé od hazardných hier, internetu, počítačových hier a iných hier. Opatrenia sa taktiež vykonávajú aj pre dieťa, u ktorého sa pre poruchy správania prejavujú problémy v škole, v skupinách, vo vzťahoch s inými deťmi, rodičmi alebo inými plnoletými fyzickými osobami a na záver pre dieťa, u ktorého sa neprejavili problém v správaní ani poruchy správania, avšak jeho jednorazové alebo krátkodobé správanie vyžaduje pre svoju závažnosť, alebo neprimeranosť, pomoc. (Oláh - Roháč, 2008, s. 146).

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri pomoci dieťaťu s poruchami správania v závislosti od povahy a závažnosti poruchy správania dieťaťa a situácie, v ktorej sa nachádza, plní úlohy v trestnom konaní podľa Trestného zákona, zisťuje a oznamuje orgánom činným v trestnom konaní a súdu dôležité skutočnosti o vývine mladistvého, životných udalostiach, ktoré ovplyvnili jeho správanie, o vzťahoch v rodine, v škole, o jeho rodinných pomeroch, o rodinnom a sociálnom prostredí, udržiava písomný kontakt a osobný kontakt s mladistvým počas výkonu trestu odňatia slobody, výkonu ochranej výchovy a spolupôsobí pri jeho prevýchove a riešení jeho osobných problémov, rodinných a sociálnych problémov, podieľa sa na príprave mladistvého na prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, z výkonu väzby a z výkonu ochranej výchovy, pôsobí na rodinné prostredie mladistvého a pripravuje rodinu na návrat mladistvého do rodiny, pomáha mladistvému po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, z výkonu väzby a z výkonu ochranej výchovy, najmä pri uľahčení návratu do rodiny, hľadani možností pokračovať v ďalšej príprave na povolanie, pri hľadaní zamestnania, riešení osobných a sociálnych problémov, poskytuje pomoc a ochranu mladistvému a plní úlohy v priestupkovom konaní, spolupracuje so zariadením, v ktorom dieťa vykonáva ústavnú starostlivosť, ochrannú výchovu alebo výchovné opatrenie a udržiava osobný a písomný kontakt s dieťaťom umiestneným v tomto zariadení, taktiež motivuje k liečbe drogových závislostí a iných závislostí, udržiava kontakt s dieťaťom počas liečby a resocializácie a pomáha dieťaťu po návrate zo zariadenia na liečbu závislosti alebo z resocializačného strediska. (<http://portal.gov.sk>, dňa 11.04.2011)

Opatrenia sociálnej kurately sa vykonávajú pre deti, ktoré sa dopustili trestného činu, priestupku, deti s východnými problémami, závislé od drog, alkoholu. Mnohokrát rodičia požiadajú odbor sociálnych vecí a rodiny o pomoc vtedy, keď dieťa začne páchať trestnú

činnosť, uteká z domu, podceňujú varovné signály užívania drog, nezaujímajú sa, čo robí a s kým trávi voľný čas. Aj v takýchto prípadoch je práca sociálneho kurátora náročná, pretože veľa rás rodičia práve komplikujú riešenie problému, nechcú pripustiť, že sa to mohlo stať ich dieťaťu, odôvodňujú to slovami: "Veď má všetko". Už dávno neplatí názor, že problém drogovej závislosti, trestnej činnosti postihuje len deti zo sociálne slabých rodín, naopak často pochádzajú z veľmi dobre situovaných rodín. V prípadoch, že rodičia majú záujem o spoluprácu a dieťa sa zúčastňuje na pohovoroch so psychológom, absolvuje odvykaciu liečbu, je nádej na jeho normálny vývin. Aplikáciou nového zákona o rodine a o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately môže sociálny kurátor podať podnet na príslušný súd na nariadenie výchovného opatrenia - pobyt v zariadení, ktoré plní úlohy odbornej diagnostiky, najdlhšie na šesť mesiacov, pobyt v špecializovaných zariadeniach najdlhšie na šesť mesiacov, pobyt v resocializačnom zariadení pre drogovovo závislých.

V uvedených prípadoch sociálny kurátor pristupuje k podaniam podnetu zodpovedne, po vyčerpaní zákonom stanovených možností. Mnohokrát sú to zložité prípady, kde rodič odmieta spoluprácu, dieťa chráni a tým mu ubližuje. Vtedy je neodmysliteľnou súčasťou odborný posudok, vyjadrenia psychológov, klinických psychológov.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý vykonáva funkciu kolízneho opatrovníka dieťaťa, poskytuje dieťaťu, jeho rodičom alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, sociálne poradenstvo a pomoc na odstránenie alebo zmiernenie dôsledkov rozporov záujmov medzi rodičmi dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa a dieťaťom alebo medzi deťmi navzájom, najmä využitím vhodných opatrení v zmysle ustanovení zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately. Pri výkone funkcie kolízneho opatrovníka dieťaťa zisťuje rodinné pomery, bytové a sociálne pomery dieťaťa na účely rozhodnutia súdu. Na základe týchto zistení orgán podáva súdu návrh na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností, komu má súd zveriť dieťa do starostlivosti a ako má každý z rodičov prispievať na jeho výživu.

Ak sa dieťa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin vážne ohrozený alebo narušený, orgán v ktorej obvode sa dieťa nachádza, je povinný bezodkladne podľa súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia, zabezpečiť uspokojenie základných životných potrieb dieťaťa a jeho prijatie do detského domova, orgán je povinný zabezpečiť prijatie dieťaťa do detského domova aj vtedy, ak nepodal súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia a súd ho o to požiada. V návrhu na vydanie predbežného opatrenia orgán uvedie fyzickú osobu alebo

právnickú osobu, ktorej navrhuje dieťa dočasne zveriť do starostlivosti, pričom prihliada na zachovanie rodinných vzťahov a príbuzenských vzťahov dieťaťa. Pri navrhovaní právnickej osoby orgán posúdi možnosť a vhodnosť prednostného dočasného zverenia dieťaťa do starostlivosti krízového strediska. orgán poskytuje súdu súčinnosť pri odovzdávaní dieťaťa do starostlivosti súdom učenej fyzickej osoby alebo právnickej osoby, odovzdanie dieťaťa sa musí uskutočniť spôsobom primeraným veku dieťaťa a rozumovej vyspelosti dieťaťa.

Ak súd rozhodol o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia alebo o uložení ochrannej výchovy alebo výchovného opatrenia, orgán zabezpečuje v spolupráci medzi rodičmi dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne o dieťa stará a zariadením, v ktorom sa vykonáva ústavná starostlivosť, ochranná výchova, predbežné opatrenie alebo výchovné opatrenie, určeným v rozhodnutí súdu, umiestnenie dieťaťa do tohto zariadenia. Pred umiestnením dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, najneskôr v deň príchodu dieťaťa do tohto zariadenia, zabezpečí orgán zariadeniu na výkon rozhodnutia súdu, rozhodnutie súdu na výkon rozhodnutia súdu, do ktorého má byť umiestnený, rodný list dieťaťa, sociálnu správu o osobných pomeroch dieťaťa a rodinných pomeroch dieťaťa a posudok o zdravotnom postihnutí dieťaťa, ak bol vydaný. Pred umiestnením dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu poskytuje orgán pomoc na uľahčenie a zvládnutie jeho odchodu z rodiny. Dieťaťu sa poskytujú spôsobom primeraným jeho veku a rozumovej vyspelosti najmä informáciami o zariadení na výkon rozhodnutia súdu, do ktorého má byť umiestnené, o možnosti vziať si so sebou osobné veci, o jeho právach a povinnostiach v zariadení na výkon rozhodnutia súdu a o možnostiach udržiavania pravidelného osobného a písomného styku s rodičom, zákonným zástupcom, inou blízkou osobou a s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Orgán môže podať súdu návrh na umiestnenie súrodencov do rôznych zariadení na výkon rozhodnutia súdu, ak to vyžaduje zdravotný stav dieťaťa, na základe posudku lekára so špecializáciou v príslušnom špecializačnom odbore, psychológa alebo posudku o zdravotnom postihnutí. Ak sú súrodenci umiestnení v rôznych zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu alebo ak sa súrodenec alebo súrodenci dieťaťa umiestneného v zariadení na výkon rozhodnutia súdu nachádzajú v prirodzenom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí, orgán vykonáva opatrenia na udržiavania a rozvíjanie súrodeneckých väzieb. (<http://portal.gov.sk>, dňa 11.04.2011)

2.3 Úloha sociálneho kurátora pri práci s delikventnou mládežou

Sociálny kurátor sa zaoberá delikvenciou a kriminalitou detí a mladistvých. Definíciu sociálneho kurátora nám ponúka O. Matoušek (2005). „Kurátor pre mládež je štátny úradník, ktorého úlohou je zaoberať sa deťmi a mladistvými z nefunkčných rodín, deťmi a mladistvými, ktorí vedú nemravný život, zanedbávajú školskú dochádzku, požívajú alkohol alebo iné návykové látky, tými, ktorí sa živia prostitúciou, ktorí utekajú z domova, i deťmi a mládežou, ktorí páchajú trestné činy, alebo bol na nich spáchaný trestný čin. Štátny úradník má poskytovať pomoc pri prekonávaní nepriaznivých životných podmienok a výchovných vplyvov, s cieľom umožniť dieťaťu a mladistvému začlenenie do spoločnosti.“ Taktiež má podľa tohto autora sledovať ako tieto deti, využívajú voľný čas a s kým sa stretávajú. Má im vedieť ponúknuť kvalitné voľno časové programy, spolupracovať so školami a ďalšími subjektmi, ktoré s deťmi pracujú. Zvláštnu pozornosť má venovať deťom, ktoré pochádzajú z rodín s nízkou sociálnou úrovňou.

Sociálnu kuratelu zabezpečujú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Táto kuratela sa vykonáva hlavne pre maloletých a mladistvých, ktorí sa dopustili páchania trestného činu alebo činu inak trestného, priestupku alebo iných asociálnych konaní. Vykonáva sa aj pre deti, u ktorých sa prejavujú poruchy zanedbávaním povinnej školskej dochádzky, útekmi z domu alebo z detského domova. Orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately plní pre tieto deti úlohu kolízneho opatrovníka v trestnom konaní, spolupracuje s rodinou, pomáha mladistvému pri prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, vykonáva ďalšie opatrenia. Nové výrazné zmeny v sociálnej kuratele priniesla okrem Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele aj nová právna úprava Zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon a Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok. Trestný zákon, ako aj Trestný poriadok nadobudli účinnosť 1. januára 2006 t.j. až 4 mesiace po účinnosti zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Sociálnu kuratelu detí podľa Zákona č. 305/2005 Z. z. zabezpečuje orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately vykonávaním opatrení najmä pre:

- a) maloletého, ktorý sa dopustil páchania činu inak trestného,
- b) mladistvého páchatel'a trestnej činnosti alebo mladistvého podozrivého z páchania trestnej činnosti,
- c) dieťa, ktoré sa dopustilo priestupku,
- d) dieťa, ktoré je členom skupiny, ktorá ho svojím negatívnym vplyvom ohrozuje,

- e) dieťa zneužívajúce drogy alebo dieťa závislé od drog,
- f) dieťa hrajúce hazardné hry alebo dieťa závislé od hazardných hier, internetu, počítačových hier a iných hier,
- g) dieťa, u ktorého sa pre poruchy správania prejavujú problémy najmä v škole, v skupinách, vo vzťahoch s inými deťmi, rodičmi alebo inými plnoletými fyzickými osobami,
- h) dieťa, u ktorého sa prejavujú poruchy správania zanedbávaním školskej dochádzky, útekmi z domu alebo zo zariadenia, v ktorom je umiestnené,
- i) dieťa, u ktorého sa neprejavili problémy v správaní ani poruchy správania, avšak jeho jednorazové správanie alebo krátkodobé správanie vyžaduje pre svoju závažnosť alebo neprimeranosť pomoc.

Dnešné štatistiky poukazujú, že rapídne stúpa kriminalita v období mladosti a rannej dospelosti. Obdobie mladosti sa v súčasnosti zvykne označovať aj ako fáza potencionálnej deviácie prípadne aj ako riziková fáza života. V konaní proti mladistvému je potrebné čo naj dôkladnejšie zistiť stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého, jeho osobnostné črty, pomery, prostredie v ktorom vyrastal, jeho správanie pred spáchaním trestného činu, z ktorého je obvinený. Na základe toho sa potom stanovujú vhodné prostriedky na jeho nápravu.

Nový Trestný zákon rozšíril okruh prostriedkov, ktoré je možné použiť v trestnom konaní proti mladistvému. Všeobecne medzi sankcie patria:

- tresty,
- ochranné opatrenia.

Viacere výskumy dokazujú, že sankcie uplatňované v skoršom veku, zvyšujú pravdepodobnosť kriminálneho správania v dospelosti, z tohto dôvodu by sa k ich uplatňovaniu malo pristupovať viac zodpovednejšie a šetrnejšie. Dnes sa v súvislosti so sankciovaním mladistvých páchatel'ov stále viac osvedčuje mediácia alebo napr. odklony a alternatívne tresty, sociálne poradenstvo, komunitné programy a probácia.

Sociálni kurátori v trestnom konaní plnia povinnosti smerom k orgánom činným v trestnom konaní a súdu, poskytovaní súčinnosti orgánom činným v trestnom konaní a súčinnosti pri výkone probácie a mediácie poskytuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately i pomoc a ochranu mladistvému a plní úlohy v priestupkovom konaní, motivuje k liečbe drogových a iných závislostí, poskytujú pomoc dieťaťu po návrate zo zariadenia na liečbu alebo resocializáciu drogových a iných závislostí a pod.

Ide hlavne o plnenie nasledovných úloh:

1) v rámci prípravného konania – zisťovanie pomerov mladistvého, stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého, jeho povahu, pomery a prostredie, v ktorom žil a bol vychovávaný, jeho správanie pred spáchaním činu, z ktorého je obvinený, a po ňom a iné okolnosti dôležité pre voľbu prostriedkov vhodných na jeho nápravu, najmä na posúdenie, či má byť nariadená ochranná výchova mladistvého,

2) v samotnom trestnom konaní - robia návrhy a dávajú vypočúvaným otázky,

3) počas výkonu väzby a trestu odňatia slobody – udržiavajú písomný a osobný kontakt s mladistvým počas výkonu trestu odňatia slobody, výkonu ochrannej výchovy; spolupôsobia pri jeho prevýchove a riešení jeho osobných problémov, rodinných problémov a sociálnych problémov, podieľajú sa na príprave mladistvého na prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody a z výkonu ochrannej výchovy, pôsobia na rodinné prostredie mladistvého a pripravuje rodinu na jeho návrat a pod.,

4) po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, výkonu ochrannej výchovy - pomáhajú najmä pri uľahčení návratu do rodiny, hľadani možností pokračovať v ďalšej príprave na povolanie, pri hľadaní zamestnania, riešení osobných a vzťahových problémov a pod. (Molčanová, 2006, s. 30)

Okrem úloh v trestnom konaní, plnení povinnosti smerom k orgánom činným v trestnom konaní a súdu, poskytovaní súčinnosti orgánom činným v trestnom konaní a súčinnosti pri výkone probácie a mediácie poskytuje orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately i pomoc a ochranu mladistvému a plní úlohy v priestupkovom konaní, motivuje k liečbe drogových a iných závislostí, poskytuje pomoc dieťaťu po návrate zo zariadenia na liečbu alebo resocializáciu drogových a iných závislostí a pod.

V roku 2005 bolo rozšírené zabezpečenie služobnej pohotovosti prostredníctvom použitia mobilných prostriedkov tzv. „dosažiteľnosť“ okrem sociálnoprávnej ochrany detí aj na oblasť sociálnej kurately, čím bola zabezpečená 24-hodinová pohotovosť orgánov sociálnoprávnej ochrany, a to najmä pri zabezpečovaní sústavnej ochrany života, zdravia a priaznivého psychického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa.

Dôležitou súčasťou práce sociálneho kurátora s mladými odsúdenými je sociálna prevencia, ktorú tvorí ucelený systém previazanosti všetkých rezortov, samosprávy, štátnymi i neštátnymi subjektmi, ako aj mimovládnyimi organizáciami, pričom jej hlavné zameranie je predchádzať vzniku a šíreniu sociálno-patologických javov vo všeobecnosti a postupným ustálením hladiny ich výskytu a následným znižovaním tejto hladiny.

Znižovanie uvedenej hladiny je možné len za predpokladu úspešného preventívneho pôsobenia na mládež znižovaním kriminality mládeže, drogovej a inej závislosti a pomoci deťom s poruchami správania, ich vyňatie zo škodlivého prostredia a následnou integráciou do zdravej spoločnosti. Toto prioritné zameranie sociálnej prevencie má svoje opodstatnenie, nakoľko ide o najohrozenejšiu skupinu populácie, ktorá je náchylná hľadať riešenie svojich problémov neadekvátnymi spôsobmi, ktoré nemusia byť v súlade s normami a zákonmi spoločnosti.

Ďalšími opatreniami podľa uvedeného zákona sú organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie vzniku a šíreniu sociálnopatologických javov vo všeobecnosti ponúkanie pomoci dieťaťu, rodičom pri riešení výchovných problémoch alebo rodinných problémoch a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa, sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku, vykonávanie opatrení na zamedzenie pôsobenia negatívnych vplyvov, organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch pri riešení problémov detí v škole a v rodine, poskytovanie odborného sociálneho poradenstva.

Osobitnú časť opatrení sociálneho kurátora (aj popri prebiehajúcim trestnom konaní) tvoria výchovné opatrenia, ako zásah do práv a povinností rodičov, či už pri zlyhávaní rodičov alebo dieťaťa. V pôsobnosti úradov práce sociálnych vecí a rodiny je ukladanie a vykonávanie výchovných opatrení podľa Zákona o rodine, ako aj podľa Zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Súd alebo úrad môžu ukladať výchovné opatrenia: napomenutie, dohľad, obmedzenie, uložiť maloletému a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo odbornému poradenstvu v špecializovaných zariadeniach. (Zákon č. 36/2005 Z. z.). Súd ďalej môže dieťaťu nariadiť pobyt v zariadení odbornej diagnostiky, pobyt v špecializovaných zariadeniach najdlhšie na dobu 6 mesiacov a pobyt v resocializačnom stredisku pre drogovu závislých.

Úrad môže podľa Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, ak je to potrebné v záujme dieťaťa rozhodnúť o uložení výchovných opatrení a to upozornenie, povinnosť zúčastniť sa na liečbe, povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe.

Nová právna úprava umožnila aktívne zapojenie akreditovaných subjektov do spolupôsobenia a spolupráce pri výkone výchovných opatrení. Nakoľko v súčasnej dobe

iba malé množstvo neštátnych subjektov požiadalo o udelenie akreditácie a vzhľadom k tomu že, je veľmi malý záujem zo strany neštátnych subjektov o spolupôsobenie pri výkone výchovných opatrení, orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately budú pravdepodobne musieť zabezpečiť uvedené činnosti takmer v celom rozsahu sami.

Sociálni kurátori na Slovensku ako uvádza O. Matoušek (2003) zatiaľ nemajú pre systematickú prácu s rodinou vytvorené základné predpoklady. Absentuje špeciálne školenie pre poradenskú resp. terapeutickú prácu a počet prípadov, ktorými sa zaoberajú, im neumožňuje sústavnú sústredenú prácu s rodinou. Až v novej právnej úprave zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately sú prvýkrát zavedené kvalifikačné predpoklady pre výkon sociálnej práce.

Neoddeliteľnou súčasťou sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je sociálna prevencia. Z hľadiska štádií vývoja jednotlivých sociálno-patologických javov, prevenciu môžeme rozdeliť do troch základných úrovní:

- 1) primárna prevencia,
- 2) sekundárna prevencia,
- 3) terciárna prevencia, ktorej sa budeme venovať podrobnejšie.

Terciárna prevencia má za cieľ predchádzať zhoršovaniu stavu, eliminovať počet recidív a následkov sociálnopatologických javov. Dôležitú úlohu okrem rodiny, školy a spoločenských organizácií tu zohrávajú sociálni kurátori pre mladistvých. Ich činnosť zahŕňa sociálnu a postpeniterciárnu starostlivosť o mravne narušené deti a mladistvých do 18 rokov. Ľ. Sejčová (2002) tiež poukazuje na to, že pri prevýchove narušených mladistvých vo výchovných a diagnostických ústavoch sa využívajú diskusné skupiny, muziterapeutické, psychodramatické a iné techniky. Experimentuje sa i s letnými sústredzeniami táborevého typu, v ktorých sú aplikované systémy skupinovej terapie a komunitný režim.

I. Hupková (in Ondrejko, 2000, s. 207) charakterizuje terciárnu prevenciu ako prevenciu indikovanú. „...z dôvodu, že je zameraná na jedincov, ktorí prejavujú špeciálne znaky či symptómy sociálnej patológie“. Indikovaná terciárna prevencia podľa tejto autorky patrí výhradne do rúk úzko špecializovaných odborníkov.

3 SOCIÁLNA KURATELA PLNOLETÝCH FYZICKÝCH OSÔB

Sociálna kuratela je súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba. (§1 a odsek 3 Zákona č. 305/2005 Z. z.) Zahŕňa najmä :

- psychosociálnu podporu klientovi,
- sociálno-výchovné pôsobenie na klienta,
- využitie sociálno-technických opatrení (sociálne dávky, sociálne služby).

Kuratívna sociálna práca sa chápe ako sociálna terapia, resp. širšie ako sociálna intervencia. Efektívny výkon tohto druhu sociálnej práce predpokladá vytvorenie adekvátnych materiálnych a časových podmienok a kvalifikovaných sociálnych pracovníkov.(Longauer, Selická, Vanková, 2006,s.75).

Sociálna kuratela vykonáva činnosť pre plnoleté fyzické osoby :

- a) po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, alebo z výkonu väzby,
- b) ak je účastníkom probácie alebo mediácie,
- c) ak zneužíva drogy,
- d) po skončení pobytu v ústavnej starostlivosti alebo ochrannej výchove po dovŕšení plnoletosti,
- e) po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia na liečbu drogových a iných závislostí,
- f) po prepustení zo zariadenia na resocializáciu drogovovo závislých,
- g) ak požiada o pomoc pri riešení nepriaznivej životnej situácie,
- h) poskytovanie resocializačného príspevku (§ 18 zákona č. 305/2005 Z. z.)

3.1 Legislatívne vymedzenie sociálnej kurately s plnoletými fyzickými osobami

Zákonodarca v §§ 18 a 19 Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanovil, že sociálna kuratela zabezpečuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately aj pre plnoletú fyzickú osobu a to najmä po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo výkonu väzby, ak je

účastníkom probácie alebo mediácie podľa osobitných predpisov, ak zneužíva drogy alebo je závislý od drog, po zániku ústavnej starostlivosti alebo ochranej výchovy po dovŕšení plnoletosti, ak bola prepustená zo zdravotníckeho zariadenia na liečbu drogových závislostí alebo iných závislostí, ak bola prepustená zo zariadenia na resocializáciu drogovovo závislých, ak požiada o pomoc pri riešení nepriaznivej životnej situácie.

Osobitná pôsobnosť sa pri výkone opatrení sociálnej kurately pre plnoletú fyzickú osobu venuje mladým dospelým, t. j. do 25 rokov veku. (Oláh - Roháč, 2008, s. 149).

V oblasti drogovej závislosti mladistvých, ako aj dospelých je úspešnosť podmienená dobrovoľnosťou zo strany pacienta, na druhej strane, keď klient odmieta liečbu, uteká z domu, kradne, pohybuje sa v drogovom prostredí, hrozí mu nakazenie vírusom hepatitídy typu C a pod.

V súvislosti s riešením prípadov drogovej závislosti mladistvých a dospelých občanov sociálni kurátori majú dlhoročnú spoluprácu a vo väčšej miere úspešnú so zdravotníckymi zariadeniami, špecializovanými zariadeniami, napríklad s Centrom pre liečbu drogových závislostí v Banskej Bystrici, s Centrom pre liečbu drogových závislostí na Hraničnej ulici v Bratislave a resocializačnými zariadeniami Návrat, Tomky, Ľudovítov.

Je potrebné taktiež poukázať na úlohy sociálnych kurátorov, smerované do obdobia počas výkonu trestu odňatia slobody, väzby, ochranej výchovy - udržiavať písomný kontakt a osobný kontakt s plnoletou fyzickou osobou. Sociálny kurátor sa podieľa na prevýchove a riešení tak osobných, ako aj rodinných problémov. Po prepustení z ústavu na výkon väzby alebo trestu sa snaží klienta motivovať v hľadaní zamestnania, dokončení štúdia, keď je to potrebné, odporúča psychológa, terapeuta.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately postupuje pri výkone opatrení sociálnej kurately pre plnoletú fyzickú osobu podľa plánu sociálnej práce s plnoletou fyzickou osobou. Skúsenosti s klientmi, čo boli prepustení z ústavu na výkon väzby alebo trestu signalizujú, že niekde hlboko nastali problémy v rodine, ktoré zostávali neriešené. Mnohí vyrastali bez rodičov, v ústavoch, chýbala im láska, porozumenie, zmysel života. Stretávame sa aj s recidivistami, ktorí nedokážu fungovať v prostredí mimo týchto zariadení, ale to už je úloha psychológov, sociálnych pracovníkov v ústavoch. V tomto smere je dôležitá spolupráca sociálneho kurátora počas výkonu trestu, následne pri ich prepustení. Veľa ráz ide o ľudí, ktorí trpia na závažné duševné ochorenia, správajú sa agresívne, odmietajú spoluprácu so psychiatrom, následne sa ich stavy zhoršujú, čím spôsobujú problémy sebe, rodine aj spoločnosti.

Osobitná pozornosť sa pri výkone opatrení sociálnej kurately pre plnoletú fyzickú osobu venuje mladým dospelým.

Pri poskytovaní pomoci plnoletej fyzickej osobe postupuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately najmä v súčinnosti s obcou a akreditovaným subjektom realizuje vykonávanie opatrení najmä v prirodzenom rodinnom prostredí plnoletej fyzickej osoby alebo v otvorenom prostredí, v ktorom sa obvykle zdržiava.

Slovenská republika je jednou z krajín, v ktorej je vysoká miera recidívy páchatel'ov trestnej činnosti, a to aj z dôvodu, že prakticky neexistovala takmer žiadna penitenciárna a postpenitenciárna starostlivosť. Až v roku 2005 bola táto oblasť legislatívne upravená vo viacerých predpisoch, ktoré sú vzájomne prepojené, upravujú pôsobnosť súdov v tejto oblasti (Zákon o probačných a mediačných úradníkoch), zariadenia na výkon trestu odňatia slobody (Vyhláška, ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody). Napríklad v štruktúre ústav na výkon trestu odňatia slobody, vznikli od 01. januára 2006 špecializované výstupné oddiely, ktorých úlohou je pripraviť odsúdeného na podmienky po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody a jeho integráciu do spoločnosti. Do výstupného oddielu sa odsúdený umiestni spravidla šesť mesiacov pred jeho očakávaným prepustením z výkonu trestu, a je mu umožnené zintenzívnenie kontaktu so sociálnym kurátorom a probačným úradníkom.

Výstupné oddiely, kde sa vykonáva výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých, sú zriadené v Sučanoch (muži) a Nitra – Chrenová (ženy). (Molčanová, 2006, s. 31)

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele zaviedol aj opatrenia finančného charakteru, z nich systémovo do oblasti sociálnej kurately patrí resocializačný príspevok, ktorý možno poskytnúť v záujme uľahčenia resocializácia mladistvých a plnoletých fyzických osôb po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu väzby. (Molčanová, 2006, s. 31-32)

Je potrebné uviesť, že zákon zavádza i pojem mladý dospelý pre plnoletú fyzickú osobu do 25 rokov veku, pre ktorú sú osobitne adresované určité opatrenia zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately, napr. v rámci úpravy sociálnej kurately plnoletých fyzických osôb je zdôraznené, že osobitná pozornosť sa pri výkone opatrení sociálnej kurately pre plnoletú fyzickú osobu venuje mladým dospelým.

3.2 Uplatnenie sociálneho poradenstva pri práci s plnoletými fyzickými osobami

Uplatnenie sociálneho poradenstva v praxi, jeho efektívnosť a opodstatnenosť závisí od niekoľkých faktorov. Za najdôležitejší sa považuje podľa Tokárovej (Tokárová et al., 2009, s. 503):

- „kvalifikovanosť pracovníka,
- profesné zaradenie,
- vytvorenie podmienok pre uplatnenie sociálneho poradenstva.“

Kvalifikovanosť zamestnancov, u ktorých sa predpokladá uplatňovanie sociálneho poradenstva, je v súčasnosti veľmi rôznorodá. Pracovníci odborov sociálnych vecí majú rôznu úroveň vzdelania. Preto výkon jednotlivých činností sa akceptuje stredoškolské vzdelanie, čo v súčasnej dobe pri požiadavkách na odborné vedomosti a zručnosti nie je možné akceptovať. Je potrebné zdôrazniť, že sociálne poradenstvo doposiaľ nebolo dostatočne vymedzené, nebola taktiež vymedzená úroveň minimálnej kvalifikácie a obsah poradenstva v rámci jednotlivých pozícií zamestnancov sociálne sféry.

V rámci štátnej správy je možné v tejto súvislosti uvažovať o poradenstve v dvoch základných rovinách podľa Tokárovej (Tokárová et al., 2009):

1. poradenstvo prvého kontaktu (informačné, distribučné, smerovacie),
2. poradenstvo zamerané na dlhodobú starostlivosť o klienta v zmysle intervencie zameranej na dosiahnutie zmeny v osobnostnej štruktúre jednotlivca s cieľom ovplyvniť sociálnu situáciu klienta (v tejto rovine by sa poradenstvo členilo na odborné a špecializované sociálne poradenstvo).

V zmysle uvedených úrovní poradenstva je nevyhnutné stanoviť jednotlivé pozície – profesijné zaradenie pracovníkov a ich nevyhnutné vzdelanie pre potreby efektívneho uplatnenie sociálneho poradenstva v praxi.

Ak hovoríme o štátnej správe, dominantné postavenie v kontakte s klientom, v našom prípade s plnoletou fyzickou osobou pri riešení jeho problému majú predovšetkým sociálni pracovníci – sociálni kurátori pre plnoleté fyzické osoby na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

V rámci oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately poskytujú sociálni pracovníci – sociálni kurátori poradenstvo pre nasledujúci okruh osôb:

a) rodina a deti – ide o poradenstvo v rámci sociálnej starostlivosti pri riešení výchovných a ekonomických problémov v rodine,

b) spoločensky neprispôsobení občania – poradenstvo je orientované:

- na občanov, ktorí najmä z dôvodu nedostatku primeraných sociálnych návykov nie sú schopní prispôsobiť sa akceptovaným spoločenským normám správania,
- na občanov, ktorí stratili spravidla svoje rodinné zázemie, sú závislí na alkohole alebo iných návykových látkach alebo ukončili trest odňatia slobody a zlyhávajú vo všetkých sociálnych rolách (rodičovskej, profesijnej, občianskej).

Z uvedeného vyplýva, že sociálne poradenstvo má široké možnosti uplatnenia a je pre prácu jednotlivých pracovníkov na úrovni odborov sociálnych vecí veľmi významné. Problémy sociálneho poradenstva pre prax sú spôsobené nedostatočnou prípravou pre výkon poradenstva, nedostatočným definovaním sociálneho poradenstva v sociálnej oblasti a nedostatočnými priestorovými a materiálnymi podmienkami.

3.3 Postpenitenciárna starostlivosť

Bolo by naivné predpokladať, že okamihom prepustenia dochádza u bývalých odsúdených k pozitívnej zmene osobnosti a spoločnosť už nikdy nemusí mať pred nimi obavu z porušovania zákonov, práv a oprávnených záujmov iných občanov. Preto starostlivosť o dovŕšenie nápravy osôb prepustených z výkonu trestu odňatia slobody by mala patriť medzi prioritné sociálne úlohy spoločnosti. Jednoducho človek, ktorý je prepustený z výkonu trestu odňatia slobody nemôže byť ani v podmienkach trhového hospodárstva rovnocenným partnerom ostatných občanov, napríklad pri zaradení do pracovného procesu, pri získaní pre život nevyhnutných potrieb, ako sú bývanie a pod. Preto sa spoločnosť už v minulosti pokúšala tento problém riešiť vytvorením tzv. systému postpenitenciárnej starostlivosti. Táto bola delená na dobrovoľnú a nútenú.

Za dobrovoľnú sa považovala starostlivosť o osoby, ktoré sa na základe vlastného rozhodnutia obracali o pomoc pri opätovnom začlenení do spoločnosti na príslušné štátne orgány (napríklad tzv. sociálnych kurátorov úradov práce sociálnych vecí a rodiny a pod.). Za nútenú sa napríklad považovala starostlivosť o dovŕšenie nápravy osôb, ktoré boli odsúdené ako obzvlášť nebezpeční recidivisti, resp. ktoré boli odsúdené za obzvlášť závažné úmyselné trestné činy, formou uloženia ochranného dohľadu. Takáto forma

nútenej postpenitenciárnej starostlivosti sa však ukázala v praxi ako málo účinná a preto ochranný dohľad bol po spoločensko-politických zmenách v roku 1990 zrušený. (Fábry, 2000, s. 299)

Oproti pôvodnej úprave účinnej do 01.07.1990 sú tu zmeny, ako podriadenie sa starostlivosti pracovníka sociálnej prevencie, ale tou dôležitejšou je vypustenie povinnosti strpieť vstup orgánu dohliadacieho do svojho obydliá, čo by v súčasnosti kolidovalo s ústavnými garanciami ochrany ľudských práv. Za účinnosti predošlého Zákona č. 44/1973 Zb. o ochrannom dohľade vykonávali orgány Verejnej bezpečnosti, v obvode ktorého mala osoba miesto pobytu. Novým Zákonom č. 448/2002 Z. z. o ochrannom dohľade bola táto úloha zverená Policajnému zboru SR, ale prijatím Zákona 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch, ktorý novelizoval Zákon o ochrannom dohľade, prešla táto úloha na probačných a mediačných úradníkov.

Na rozdiel od úpravz pred roku 1989 sa teraz dbá na to, aby sa do práv odsúdeného zasahovalo len v miere nevyhnutnej potrebnej na dosiahnutie účelu ochranného dohľadu. Pôvodný zákon o ochrannom dohľade obsahoval aj súčinnosť Verejnej bezpečnosti s národnými výbormi a spoločenskými a hospodárskymi organizáciami, nový zákon takúto súčinnosť neobsahuje, ale tá bola zase v trochu pozmenenej forme upravená v Zákone o probačných a mediačných úradníkoch.

Z hľadiska postpenitenciárnej starostlivosti, ktorou rozumieme starostlivosť o dovŕšenie nápravy odsúdeného po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, ochrannej alebo ústavnej výchovy a ochranného liečenia má osobitný význam tzv. sociálna prevencia.

Sociálnou prevenciou sa podľa zákona o Sociálnej pomoci rozumie odborná činnosť na predchádzanie a na zabraňovanie príčin vzniku, prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu alebo sociálneho vývinu občana.

Po prepustení z výkonu väzby alebo trestu odňatia slobody, prípadne aj iných trestnoprávnych sankcií sa môže občan ocitnúť aj v hmotnej alebo sociálnej núdzi. Táto sa môže riešiť sociálnym poradenstvom, sociálnoprávnou ochranou, sociálnymi službami, dávkami sociálnej pomoci, ako aj sociálnymi službami a peňažnými príspevkami na kompenzáciu sociálnej núdze.

Cieľom postpenitenciárnej starostlivosti je vytvárať aktívny vzťah spoločensky neprispôsobených občanov k práci a spoločnosti a napomáhať, aby viedli riadny život. Spoločensky neprispôsobeným občanom sa poskytuje najmä pomoc pri pracovnom umiestnení, výchovná a poradenská starostlivosť, pomoci pri ubytovaní a ubytovanie v zariadeniach sociálnej starostlivosti, vecné dávky, prípadne peňažné dávky.

4 PRIESKUM

Na základe teoretického spracovania problematiky „Postavenie sociálneho kurátora pri sociálnoprávnej ochrane záujmov mladistvých a plnoletých“ sme sformulovali problémy, ciele a hypotézy prieskumu.

Vyplynulo, že je všeobecne známe, že rodinné prostredie výrazne ovplyvňuje všetky stránky osobnosti dieťaťa od najútlejšieho veku až po dospelosť.

Nesprávna výchova v rodine skoro vždy vedie k porušovaniu sociálnych noriem, k agresívnemu správaniu, či trestnej činnosti. Práve preto sme sa rozhodli, v prieskumnej časti magisterskej práci orientovať pozornosť na prácu sociálnych kurátorov, ktorá pracuje s problematickou mládežou a plnoletými fyzickými osobami.

Na základe preštudovanej odbornej literatúry, rôznych publikácií, zákonov, odborných článkoch a internetových zdrojov a ich rozborov sme sa rozhodli v prieskumnej časti overiť, aké je postavenie sociálneho kurátora pri ochrane práv a záujmov detí a mladistvých pri trestnom konaní počas výsluchu na polícii.

4.1 Ciele a otázky prieskumu

Cieľom prieskumnej časti magisterskej práce bolo zistiť a overiť postoje respondentov ohľadom problematiky „postavenie sociálneho kurátora pri práci s problematickou mládežou pri priestupkovom konaní.“

Čiastkové ciele

Prvým cieľom bolo zistiť úroveň informovanosti a orientácie respondentov ohľadne problematiky postavenia a úlohy sociálneho kurátora.

Druhým cieľom bola snaha objasniť a zistiť u respondentov ako vnímajú osobnosť sociálneho kurátora v štátnej správe.

Tretím cieľom bolo poukázať postavenie sociálneho kurátora pri vyšetrovaní mladistvých na polícii.

Štvrtým cieľom bolo zistiť najefektívnejšie riešenie pri práci s rizikovou skupinou detí a mladistvých z pohľadu respondentov.

Prieskumné otázky

Otázka 1

Zhodnú sa respondenti v názore na dôležitosť postavenia sociálneho kurátora pri práci s mladistvými?

Otázka 2

Dôverujú mladiství sociálnym kurátorom a prijímajú ich odbornú pomoc?

Otázka 3

Zhodnú sa respondenti na v názore, že mladí ľudia, ktorí sa dopustili priestupku alebo trestného činu, potrebujú prítomnosť sociálneho kurátora?

Otázka 4

Zhodnú sa respondenti v názore, že pravidelná a zodpovedná práca sociálneho kurátora môže značne pomôcť pri práci s problémovou mládežou?

Prieskumné hypotézy

Hypotéza 1

Respondenti sa zhodnú v názore, že postavenie sociálneho kurátora je veľmi dôležité pri práci s mladistvými.

Hypotéza 2

Respondenti uvedú, že mladiství dôverujú sociálnym kurátorom a prijímajú odbornú pomoc.

Hypotéza 3

Respondenti sa zhodnú v názore, že mladí ľudia, ktorí sa dopustili priestupku alebo trestného činu, potrebujú prítomnosť sociálneho kurátora.

Hypotéza 4

Respondenti sa zhodnú v názore, že pravidelná a zodpovedná práca sociálneho pracovníka – kurátora môže značne pomôcť pri práci s problémovou mládežou.

4.2 Prieskumný súbor

Výberový súbor

Prieskum sme realizovali na dvoch výskumných vzorkách, a to u odborných zamestnancov kompetentných inštitúcií a u žiakov II. stupňa základnej školy. Hlavní respondenti, ktorým sme rozdali dotazníky boli 24 odborní zamestnanci inštitúcií, za Základnú školu, Senec to

boli 8 zamestnanci – pedagógovia II. stupňa príslušnej základnej školy, z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Pezinok, pracovisko Senec, 8 zamestnanci, ktorí majú skúsenosti s riešením problematiky problémových mladistvých na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, 8 zamestnanci – príslušníci Obvodného oddelenia Policajného zboru Bernolákovo.

Druhú prieskumnú vzorku tvorili respondenti – žiaci II. stupňa Základnej školy, Mlynská Senec, vo veku od 11 do 16 rokov, u ktorých je predpoklad, že už majú osobné skúsenosti s priestupkovou činnosťou alebo boli v osobnom kontakte so sociálnym kurátorom. Celkový počet skúmaných respondentov – žiakov II. stupňa základnej školy bol 50, z toho odpovedalo 28 dievčat a 22 chlapcov.

Tabuľka č. 1 : Prehľad prieskumnej vzorky

Inštitúcia	Počet respondentov	Pracovná pozícia
Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	8	6 sociálni pracovníci, 2 kurátori
Obvodné oddelenie Policajného zboru	8	príslušníci PZ, vyšetrovatelia
Základná škola, Mlynská ulica, Senec	8	pedagogickí pracovníci II. stupňa ZŠ
Základná škola, Mlynská ulica, Senec	50	žiaci II. stupňa ZŠ

Metódy prieskumu

K dosiahnutiu cieľov sme si zvolili predovšetkým štúdium odbornej literatúry, prameňov a zákonov. Pre prieskum sme si zvolili okrem štúdia odbornej literatúry použili metódu dotazníka obsahujúcu uzatvorené, poloopené a otvorené otázky.

Na základe vybranej témy a cieľov, ktoré sme si stanovili, sme zvolili metódu, ktorá nám pomohla zistiť určité postoje k téme „Postavenie sociálneho kurátora pri práci s problematiku mládežou pri priestupkovom konaní“

Metódy, ktoré boli v prieskumnej časti použité:

- štúdium dokumentačného materiálu,
- percentuálne vyhodnotenie získaných informácií,
- dotazník pre respondentov k danej problematike

Švec (1998) špecifikuje dotazník ako metódu na získanie údajov od respondentov

písomnou formou na predloženom formulári. Ide o sústavu dopredu pripravených a starostlivo písomne formulovaných otázok o istom probléme, ktorý je predmetom prieskumu na základe ktorých získavame určité údaje.

Podľa charakteru otázok a spôsobe odpovede môžu mať otázky tri formy:

- a) otázky otvorenej formy
- b) otázky zatvorenej formy
- c) otázky kombinovanej formy, ktorá obsahuje sústavu otvorených i zatvorených otázok.

Prvou z dvoch výskumných metód bol už spomínaný rozhovor s odborníkmi: sociálni pracovníci, pedagogickí pracovníci a príslušníci PZ. Ako druhú metódu sme zvolili dotazník. Žiakom škôl boli rozdane dotazníky, ktoré boli vyplňané anonymne. Výsledky metód boli spracované matematicko-štatisticky v tabuľkách a graficky znázornené podľa období školských rokov a jednotlivých základných škôl.

Otázky boli stanovené tak, aby potvrdili alebo vylúčili stanovené hypotézy. Podľa inštrukcií uvedených v dotazníkoch mali respondenti vybrať a zakrúžkovať jednu odpoveď z daných možností, alebo odpoveď doplniť. Výsledky metód – dotazníka boli spracované matematicko-štatisticky v tabuľkách a graficky znázornené.

Plán prieskumu

Celý prieskum začal prebiehať až potom, ako sme ukončili potrebný pred prieskum, ktorý prebehol v auguste. V pred prieskume sme použili ten istý dotazník na užší počet respondentov. Respondenti boli z tých istých skupín, ktoré sa nachádzajú v prieskume.

Cieľom bolo zistiť, či respondenti pochopili otázky uvedené v dotazníku a či je informovanosť o tejto problematike dostatočná na prieskum.

Prieskum prebiehal v troch etapách:

1. etapa:
 - naštudovanie teoretických vedomostí súvisiacich s prieskumným problémom: september 2011
 - príprava dotazníka – október 2011.
2. etapa:
 - vlastná realizácia prieskumu – november – december 2011.
3. etapa:

- spracovanie dotazníkov prieskumu – február 2012,
- vyhodnotenie výsledkov prieskumu – marec 2012.

Celková návratnosť dotazníkov bola 100 %. Prieskum bol spracovaný pomocou programu Excel. Prieskum sme najskôr vyhodnocovali podľa odpovedí tak, že sme získali početnosť výskytu danej odpovede. Všetky odpovede sme následne spracovali percentuálne.

5 VÝSLEDKY PRIESKUMU

V tejto časti našej práce sme vyhodnocovali dotazníky za účelom zistenia, či nami stanovené ciele boli stanovenými otázkami naplnené a aké sú celkové výsledky nášho prieskumu. Spracovanie údajov sme uskutočnili číselným (tabuľka) vyhodnotením údajov.

5.1 Analýzy údajov a spracovanie prieskumu

Tabuľka č. 2 **Stretli ste sa s prácou sociálneho kurátora?**

	Počet	%
áno	49	66,22
nie	3	4,054
neviem	22	29,73

Podľa nášho prieskumu sa s prácou sociálneho kurátora stretlo vyše 66% respondentov. Na otázku nevedelo odpovedať takmer 30% opýtaných. Žiadnu skúsenosť so sociálnym kurátorom majú 4% účastníkov nášho prieskumu.

Tabuľka č. 3 **Viete, aké sú kompetencie a úlohy sociálneho kurátora?**

	Počet	%
áno	45	60,81
nie	8	10,81
neviem	21	28,38

Z celkového počtu respondentov 60% z nich pozná kompetencie sociálneho kurátora, 28% opýtaných označilo odpoveď neviem a 10% nepozná kompetencie sociálneho kurátora.

Tabuľka č. 4 **Viete, napísať, kde presne pracuje sociálny kurátor?**

	Počet	%
V štátnej správe	67	90,54
Na polícii	0	0
V školských zariadeniach	4	5,41
Iné	3	4,05

Z celkového počtu respondentov až 90% vedelo správne odpovedať na túto otázku správne. Nasledovali respondenti (5,41%), ktorí uviedli, že sociálny kurátor pracuje

v školskom zariadení. 4% opýtaných si myslia, že sociálny kurátor pracuje v iných zariadeniach, ako napr. ústav na výkon trestu odňatia slobody. Ani jeden z respondentov neuviedol, žeby sociálny kurátor pracoval na polícii.

Tabuľka č. 5 **Podľa Vás, je práca sociálneho kurátora potrebná v našej spoločnosti?**

	Počet	%
Áno	66	89,19
Nie	2	2,70
Neviem	6	8,11

S tým, že sociálny kurátor je potrebný pre našu spoločnosť súhlasilo takmer 90% opýtaných. Na otázku nevedelo odpovedať 8,11% respondentov. Odpoveď nie označilo vyše 2% opýtaných.

Tabuľka č. 6 **Boli ste už niekedy riešení na referáte sociálno-právnej ochrane a sociálnej kurately?**

	Počet	%
Áno	11	14,86
Nie	49	66,22
Neviem	14	18,92

Na základe zisteným údajov až 66% respondentov ešte nebolo riešených na referáte sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately. Takmer 19% sa nevedelo k danej otázke vyjadriť a vyše 14% opýtaných už bolo z akéhokoľvek dôvodu riešených na sociálnym kurátorom.

Tabuľka č. 7 **Aká je úloha sociálneho kurátora?**

	Počet	%
Chrániť práva a záujmy maloletých	54	72,97
Komunikovať s rodičmi	6	8,11
Neviem	0	0
Iné	14	18,92

Na základe údajov z nášho prieskumu môžeme konštatovať skutočnosť, že vyše 72% opýtaných si myslí, že úlohou sociálneho kurátora je chrániť práva a záujmy maloletých. Takmer 19% respondentov uviedlo, iné úlohy sociálneho kurátora, ako napr. starostlivosť

o prepustených z Ústavu na výkon trestu odňatia slobody, alebo odsúdených. 8% opýtaných uviedlo, že úlohou sociálneho kurátora je komunikovať s rodičmi. Na našu otázku vedeli odpovedať všetci účastníci.

Tabuľka č. 8 **Mali ste problém so zákonom?**

	Počet	%
Áno	8	10,81
Nie	66	89,19

89% opýtaných ešte do súčasnej doby nemalo problém s porušením zákona, takmer 11% respondentov odpovedali na našu otázku áno.

Tabuľka č. 9 **Na polícii som bol /a v minulosti vyšetovaný / á pre spáchanie trestného činu či priestupku?**

	Počet	%
Nikdy	21	28,38
Jeden krát	49	66,22
Dva krát	2	2,70
Tri krát a viac	2	2,70

Z tabuľky vyplýva, že vyše 66% respondentov bolo v minulosti jeden krát vyšetované políciou v súvislosti so spáchaním trestného činu resp. priestupku. Nikdy nebolo vyšetovaných takmer 29% opýtaných. Rovnako 2,70% respondentov uviedlo, že boli políciou vyšetovaní pre spáchanie trestného činu či priestupku dva krát a viac.

Tabuľka č. 10 **Bol prítomný sociálny kurátor pri vyšetovaní na polícii?**

	Počet	%
Áno	35	47,30
Nie	38	51,35
Neviem	1	1,35

Výsledky z nášho prieskumu ukázali, že u 51% respondentov nebol pri výsluchu na polícii prítomný sociálny kurátor. Viac ako 47% opýtaných naopak uvádza, že sociálny kurátor bol prítomný pri výsluchu. Z celkového počtu účastníkov prieskumu vyše 1% sa nevedel k otázke vyjadriť.

Tabuľka č. 11 Ako si vnímal /a prítomnosť sociálneho kurátora pri výsluchu?

	Počet	%
Cítil/a som sa istejšie	19	47,30
Uvoľnenie	11	14,86
Stresovo	5	6,76
Iné	39	52,70

Zistili sme, že vyše 52% respondentov necítili žiadne výrazné emócie z prítomnosti sociálneho kurátora pri výsluchu na polícii a to z dôvodu, že sa jednalo o prvú zložku nášho prieskumu a to o príslušníkov Policajného zboru, pedagogických pracovníkov Základnej školy alebo pracovníkov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Senci. Viac ako 47% opýtaných sa cítilo istejšie v prítomnosti sociálneho kurátora pri výsluchu. Takmer 15% pociťovalo uvoľnenie. Z celkového počtu opýtaných viac ako 6% uviedlo, že prítomnosť sociálneho kurátora bola pre nich stresujúca.

Tabuľka č. 12 Dôverujete sociálnym kurátorom?

	Počet	%
Viac áno	20	27,03
Áno	30	40,54
Nie	12	16,22
Viac nie	10	13,51
Vôbec	2	2,70

Z našich výsledkov vyplýva, že sociálnym kurátorom dôveruje takmer 67% respondentov. Nedôveruje im vyše 29%. Z celkového počtu opýtaných sociálnym kurátorom vôbec nedôverujú 2%.

Tabuľka č. 13 Myslíte si, že práca sociálneho kurátora je náročná?

	Počet	%
Dost' náročná	40	54,05
Áno	15	20,27
Menej náročná	18	24,33
Iné	1	1,35

V rámci nášho prieskumu sme zistili, že viac ako 70% respondentov zastáva názor, že práca sociálneho kurátora je náročná. S opačným názorom súhlasilo viac ako 25% opýtaných.

Tabuľka č. 14 **Máte poznatky o tom, že sociálni kurátori vyriešili nejaký delikventný kriminálny čin?**

	Počet	%
Viac áno	10	13,51
Áno	44	59,46
Nie	20	27,03
Menej nie	0	0

Na základe položenej otázky sme zistili, že viac ako polovica našich respondentov (72,97%) má poznatky o tom, že sociálni kurátori vyriešili nejaký protiprávny čin. S opačnou možnosťou súhlasilo 27,03% opýtaných

Tabuľka č. 15 **Myslíte si, že by mali sociálni kurátori chodiť v rámci preventívnej činnosti na prednášky do škôl?**

	Počet	%
Určite áno	49	66,21
Áno	20	27,02
Nie	5	6,77

Z prieskumu vyplýva, že až 66,21% respondentov si myslí, že by určite mali sociálni kurátori v rámci preventívnej činnosti chodiť na prednášky do škôl. Za jednu z možností preventívnej činnosti na školách uvádza práve prednášanie sociálnych kurátorov na školách. S možnosťou prednášok nesúhlasilo 6,77% opýtaných.

Tabuľka č. 16 **Využil/i by si pre zlepšenie Vašej rodinnej atmosféry pomoc odborníkov ako sú napr. sociálny pracovník – sociálny kurátor?**

	Počet	%
Áno	50	67,57
Nie	14	18,92
Iné	10	13,51

Na základe uvedených údajov sme zistili, že až 67,57% respondentom by v prípade potreby a zlepšenia svojej rodinnej situácie využili služby sociálneho pracovníka. Takéto služby by nevyužilo 18,92% respondentov a snažili by sa riešiť túto situáciu v rámci možností a schopností rodiny. Vyše 13% opýtaných by na zlepšenie svojej rodinnej situácie využilo iné služby ako napríklad psychológa.

5.2 Zhrnutie prieskumu

C1: Naším prvoradým cieľom bolo zistiť úroveň informovanosti a orientácie respondentov ohľadne problematiky postavenie a úlohy sociálneho kurátora, pričom z výsledkov nášho prieskumu sme zistili, že táto je na dobrej úrovni. K naplneniu tohto cieľa sme v dotazníku položili respondentom otázky č. 1 až 7 a otázku č. 12.

Žiaci II. stupňa Základnej školy, Mlynská Senec, vo veku od 11 do 16 rokov, u ktorých sme predpokladali, že už majú osobné skúsenosti s priestupkovou činnosťou alebo boli v osobnom kontakte so sociálnym kurátorom sa nám naša hypotéza potvrdila. Podľa našich zistení pozná táto prieskumná vzorka postavenie sociálneho kurátora a považujú ho za pomerne dôležitý, nakoľko v prvom rade zastupujú a chránia ich práva, ktoré sú zakotvené v Ústave SR alebo v iných medzinárodných dokumentoch.

Členovia tejto prieskumnej vzorky vedia na základe svojich vlastných skúseností alebo na základe získaných informácií o postavení sociálneho kurátora v spoločnosti a aj pri ochrane ich práv a právom chránených záujmov.

Druhá prieskumná vzorka, ktorá sa zúčastňovala nášho prieskumu, teda pedagogický pracovníci, príslušníci Policajného zboru a sociálni pracovníci a sociálni kurátori Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, vzhľadom na svoje zamestnanie a pracovné zaradenia majú určitú povinnosť poznať postavenie sociálneho kurátora, čo sa nám v rámci nášho prieskumu aj potvrdilo. Títo respondenti poznajú práva aj povinnosti postavenia sociálneho kurátora, nakoľko sociálni kurátori ako časť prieskumnej vzorky musí vedieť čo je náplňou ich práce, pričom v rámci tejto mnohokrát veľmi úzko spolupracujú s pedagógmi alebo príslušníkmi Policajného zboru.

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že rozhodnutie kurátorov, resp. ich odborný názor by mal byť v spoločnosti viac akceptovaný, teda mal by mať väčšiu oporu v prijatých zákonoch a ich právomoc by mala mať väčšiu právnu silu a viac možnosti realizovať tieto oprávnenia. Je preto veľmi potrebné, aby postavenie sociálneho kurátora bolo neustále upevňované, či

už zákonom alebo postavením v samotnej spoločnosti, nakoľko väčšina ich rozhodnutí môže mať veľmi zásadný dopad na život ich klienta.

C2: ďalším cieľom, ktorí sme si stanovili bolo objasnenie a zistenie ako respondenti vnímajú osobnosť sociálneho kurátora v štátnej správe. Pre splnenie tohto cieľa sme respondentom položili otázky č. 1 až 7, otázky č. 11 a č. 12. Z výsledkov získaných z dotazníkov sme zistili, že sociálny kurátor musí byť v prvom rade odborníkom na „svojom mieste“, to znamená vzdelaným, s dávkou prirodzenej autority, sebaistým, rozhodným a samozrejme empatickým. Vyplynulo to najmä z rôznorodosti vykonávaných opatrení, možnosťou kombinovať rôzne metódy, techniky a postupy práce, osobitnej sociálnej práce, vykonávať ich podľa potreby v rôznych prostrediach (v prirodzenom rodinnom, v náhradnom rodinnom, v otvorenom a v prostredí vytvorenom a usporiadanom za účely výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej prevencie) a vhodnou formou (realizácia v teréne, mobilný aj stacionárny streetwork, ambulantne, celodenne alebo po určitú časť dňa, pobytovo). Ďalej možnosť voliť a kombinovať metódy techniky a postupy práce aj v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej prevencie podľa účelu, na ktorý bolo zariadenie zriadené, upravuje osobitne aj základne typy zariadení (detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko) a základný rozsah ich činnosti, ktorý sa vyžaduje na plnenie účelu, pre ktoré boli zriadené.

V mnohých prípadoch je aj pre samotného sociálneho kurátora veľmi náročné zostať nestranný a neodsudzovať, nakoľko v práci sociálneho kurátora je pravdepodobne najhoršie ak upadne do stereotypu a neschopnosti pomáhať.

C3: v rámci dosiahnutia stanoveného tretieho cieľa sme chceli poukázať na postavenie sociálneho kurátora pri vyšetrowaní mladistvých na polícii. Za týmto účelom sme v dotazníku položili otázky č. 7 až 10, pričom z odpovedí sme zistili, že našim respondentom najmä profesionálnejšie časti prieskumnej vzorky je známe postavenie sociálneho kurátora v rámci trestného alebo priestupkového konania, ktoré vykonávajú orgány Policajného zboru. U žiackej časti prieskumnej vzorky sú tieto znalosti menšie aj napriek tomu, že sme pri stanovovaní cieľa predpokladali, že už budú mať znalosť a aspoň aj reálnu skúsenosť s postavením sociálneho kurátora pri vyšetrowaní na polícii. Väčšina žiakov vedela aspoň približne uviesť, aké je postavenie sociálneho kurátora pri vyšetrowaní, druhá menšia časť sa domnievala, že je dostačujúce ak sa na vyšetrowacích úkonoch zúčastňujú rodičia mladistvého alebo maloletého.

Najdôležitejšou úlohou sociálneho kurátora v rámci celého trestného konania je hájiť práva a oprávnené záujmy maloletého alebo mladistvého páchatel'a. Pri dosahovaní tohto cieľa sme zistili, že spolupráca medzi sociálnymi kurátormi a príslušníkmi Policajného zboru v rámci okresného riaditeľ'stva Policajného zboru v Senci je na veľmi dobrej profesionálnej úrovni. Spolupráca s kurátormi je na úseku kriminality mládeže, delikvencie mládeže, ich patologických javov, zvlášť smerujúcim ku protiprávnej trestnej činnosti na výbornej úrovni. Najmä vzhľadom k mesačnej striedajúcej pohotovosti sociálnych kurátorov sú v prípade potreby dosiahnuteľní, čo platí najmä pri súčinnosti pri realizácii trestných a priestupkových činností.

C4: posledným cieľom, ktorý sme si stanovili bolo zistiť najefektívnejšie riešenie pri práci s rizikovou skupinou detí a mladistvých z pohľadu respondentov. Za účelom dosiahnutia tohto cieľa sme účastníkom prieskumu v dotazníku položili otázky č. 13 až 15. Zo zistených odpovedí sme zistili, že pre zefektívnenie práce sociálneho kurátora by pomohlo organizovanie a účasť na viacerých školeniach pre sociálnych pracovníkov – sociálnych kurátorov a možnosť viac realizovať besedy na školách v rámci preventívnych činnostiach ohľadom šírenia drog, kriminality mládeže a pod..

Jedným z možných riešení, na ktorom sa zhodli naši respondenti by bolo zvýšenie počtov sociálnych kurátorov na jednotlivých oddeleniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, čím by sa zmenšila zaťaženosť jednotlivých sociálnych kurátorov, čo by určite následne znamenalo zlepšenie a zefektívnenie práce sociálneho kurátora

Vzhľadom k tomu, že Zákon č. 195/1998 o sociálnej pomoci vyňal prevenciu a v Zákone č. 448/2008 o sociálnych službách prevencia nie je vôbec zmienená, by mala byť zo strany Policajného zboru žiadaná spolupráca a súčinnosť oddelenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately pri vykonávaných preventívnych činnostiach na rôznych školách, diagnostických centrách, domovoch na úseku kriminality mládeže, kde by boli určite využité znalosti týkajúce sa delikvencii a kriminality ako mladistvých i maloletých osôb zo strany sociálneho kurátora. Prevencia je v tejto oblasti najdôležitejšia, nakoľko je oveľa jednoduchšie problémom predchádzať, ako následne dôsledky problémov riešiť a odstraňovať následky.

6 DISKUSIA

Na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny sa stretávame s rozličnými pozíciami sociálneho pracovníka napr. sociálny pracovník, ktorý má ukončené magisterské alebo bakalárske štúdium, sociálny asistent so stredoškolským odborným vzdelaním v oblasti sociálnej práce, sociálny zamestnanec s vysokoškolským titulom, psychológ, pedagóg, ktorý vyštudoval v danej profesii, sociálny zamestnanec s gymnáziom, obchodnou akadémiou, zdravotnou školou a pracujúci na niektorých pozíciách v rezorte.

Náplňou práce sociálneho pracovníka v rámci orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je, že plní úlohy v trestnom konaní podľa Trestného poriadku, zisťuje a oznamuje orgánom činným v trestnom konaní a súdu dôležité skutočnosti o vývine mladistvého, udržiava písomný kontakt a osobný kontakt s mladistvým a plnoletou fyzickou osobou počas výkonu trestu odňatia slobody, výkonu ochrannej výchovy a spolupôsobí pri jeho prevýchove a riešení jeho osobných problémov, rodinných problémov a sociálnych problémov, taktiež sa podieľa na príprave klienta a pripravuje rodinu na jeho návrat do rodiny, pomáha mu po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, z výkonu väzby a z výkonu ochrannej výchovy, najmä pri uľahčení návratu do rodiny, hľadani možností pokračovať v ďalšej príprave na povolanie, pri hľadaní zamestnania, riešení osobných problémov a vzťahových problémov, poskytuje pomoc a ochranu mladistvému a plní úlohy v priestupkovom konaní, spolupracuje so zariadením, v ktorom dieťa vykonáva ústavnú starostlivosť, ochrannú výchovu alebo výchovné opatrenie a udržiava osobný kontakt a písomný kontakt s dieťaťom umiestneným v tomto zariadení, motivuje k liečbe drogových závislostí a iných závislostí, udržiava kontakt s dieťaťom počas liečby a resocializácie a pomáha dieťaťu po návrate zo zariadenia na liečbu závislostí alebo z resocializačného strediska, vykonáva ďalšie opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Terénna sociálna práca, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou práce sociálneho kurátora, je veľmi náročná. Vyžaduje si profesionalitu, sociálne zručnosti, empatiu. Jej súčasťou je návšteva v rodinách, sociálnych ubytovniach, v otvorenom, neraz veľmi rizikovitom prostredí.

Je zložité v krátkom príspevku priblížiť prácu sociálneho kurátora. Postavenie a úloha v zmysle prijatých zákonov sa posilňuje, je dôležité, aby aj široká verejnosť bola

oboznámená s jej obsahom, neľahkou pozíciou a zodpovednosťou. Sociálny kurátor mnohokrát stojí pri vážnych rozhodnutiach, odporúčaniach, záchrane ľudského života.

Medzi aplikačné problémy pri práci sociálneho kurátora s mládežou sa radia:

- nedostatočná sieť zariadení, v ktorých je možné realizovať opatrenia,
- problém liečby a umiestnenia dieťaťa s povinnou školskou dochádzkou pri detoxikácii a následnej liečbe,
- dlhodobo zaužívané postupy (neschopnosť využívať možnosti nového zákona),
- nízka účinnosť výchovných opatrení v sociálne a ekonomicky zaostalých rodinách, pokiaľ opatrenia neovplyvnia finančný príjem rodiny,
- otázky súvisiace so znížením hranice trestnej zodpovednosti na výkon trestu odňatia slobody a výkon väzby,
- absencia výchovných a sociálnych programov tak vlastných (zapojenie referátov psychologicko-poradenských služieb), ako aj zapojenie akreditovaných subjektov.

Justová (2009) uvádza, že ochranné pracoviská sa nazývajú také pracovné miesta, ktoré sú vytvorené pre ľudí vychádzajúcich z výkonu trestu. Keďže títo ľudia nemajú prácu a ani si ju nedokážu nájsť (predsudky spoločnosti, požadovanie výpisu z registra trestov, chýbanie niekoľkých rokov v profesijnom životopise a pod.) je potrebné, aby prešli prácou v ochrannom pracovisku (takéto pracovisko má zriadené občianske združenie Maják). Získajú status zamestnaného človeka. Zamestnanému človeku sa oveľa ľahšie získava akákoľvek iná práca. Podstatné je, že ako posledný v jeho životopise nefiguruje výkon trestu. Projekt pomáha trestanému človeku prijať nádej na nový život a uskutočňovať ju. Získanie zamestnania, „slušnej práce s dobrým zárobkom“, je „vysadenie“ človeka na začiatku životnej cesty. Ak by na slobode nenašiel zamestnanie dlhšie ako rok po ukončení trestu, hrozí riziko, že začne páchať trestnú činnosť vyplývajúcu zo subjektívneho pocitu nezmyselnosti života a nereálnosti šance na nový život.

Filozofiou týchto pracovísk je zárobková činnosť, ktorej výsledkom je okrem iného aj dosiahnutie finančného zisku. Pre zaradenie sa ľudí po výkone trestu odňatia slobody do normálneho života je totiž dôležité, aby sa naučili pracovať v konkurenčných podmienkach trhu práce. Ochranné pracovisko ich nemá pred týmto prostredím chrániť, ale naopak, má ich pripraviť na fungovanie v ňom a na snahu dosahovať úspech.

Slabou stránkou tejto aktivity je jej vysoká náročnosť. Prepojiť sociálne aktivity so zárobkovou činnosťou je v praxi veľmi náročné. Hranica medzi uprednostňovaním podpory klienta alebo dosahovania zisku je veľmi jemná a je nevyhnuté posudzovať ju

v jednotlivých prípadoch individuálne. Od sociálnych pracovníkov si vyžaduje dlhoročnú skúsenosť z oboch odlišných oblastí – ziskovej aj sociálnej. O vysokej obťažnosti svedčí aj to, že v SR je zatiaľ veľmi málo organizácií tretieho sektora, ktoré sa venujú aj ziskovej činnosti na podporu dosahovania svojich cieľov.

Významnou pomocou pri prevencii kriminality by bolo, ak by mali veľké podniky s veľkým množstvom zamestnancov (napr. na každých 50 zamestnancov) povinnosť zamestnávať jednu trestanú osobu. Zatiaľ sa takto zamestnávajú (Zákon č. 5/2005 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších noviel) ťažko zdravotne postihnuté osoby, ktoré musí firma zamestnávať vždy, ak má viac ako 50 zamestnancov, t.j. na každých 20 zamestnancov musí zamestnať jedného ťažko zdravotne postihnutého človeka. Ak tak neurobí, musí zaplatiť niečo ako pokutu alebo sa tejto pokute môže vyhnúť, ak si objedná výrobky alebo služby z chránenej dielne, ktorá zamestnáva ťažko zdravotne postihnuté osoby. Ak by sa podobným spôsobom zamestnávali trestané osoby, významne by to pomohlo ich resocializácii a následne prevencii opakovanej kriminality. (Justová, 2009, s. 183).

Doktorová (2012) uvádza, že výkon trestu v modernom poňatí predstavuje odlišný prístup od minulosti. V dejinách väzenia bol výkon trestu odňatia slobody spájaný so zadržaním delikventa, pričom zadržanie malo slúžiť na to, aby neušiel výkonu trestu – smrti, alebo aby neutiekol pred povinnosťou splatiť dlh pre svojho veriteľa. Až v posledných dvoch storočiach prevláda koncepcia prevýchovného a resocializačného charakteru výkonu trestu odňatia slobody. Preto sa v tomto procese úzko spája sociálna práca so sociálnou pedagogikou. Pojem penitenciárna pedagogika nie je pre označenie výchovnej a vzdelávacej činnosti realizovanej v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody používaný všeobecne. Niektorí autori najmä nemeckí, používali pre ňu označenie kriminálna pedagogika, autori krajín bývalého Sovietskeho zväzu hovorili o resocializačnej pedagogike. Problém je však v inom. Pokiaľ je delikvent v dennej interakcii s výchovným pedagógom, môžeme hovoriť o viac – menej úspešnom procese resocializácie. Lenže problém nastáva v čase prepustenia na slobodu. Zrazu je bývalý delikvent odkázaný iba sám na seba, svoju rodinu. Existuje samozrejme systém postpeniterciálnej starostlivosti, ale dávame si otázku. Je adekvátny a účinný? Predovšetkým musíme vychádzať z viacerých faktov:

1. Návrat domov po ukončení výkonu dlhodobjšieho trestu odňatia slobody je stresujúcim zážitkom. Prepustený delikvent sa dostáva do nového prostredia. Vyrástli nové

budovy, ulice, miestna znalosť prostredia dostáva trhliny. Bývalý odsúdenec často príde o byt, bývanie, prácu, zázemie.

2. Jeho väzba a vzťahy sú popretfhané. Manželstvo sa často rozpadlo, priatelia si našli nových priateľov, rodičia sa odsťahovali alebo mohli zomrieť. Niet sa na koho obrátiť.

3. Prepustený z výkonu trestu odňatia slobody si musí nájsť prácu, alebo iný zdroj legálnej obživy. Ozývajú sa starí dlžníci, ktorí požadujú vyrovnať svoje pohľadávky. U mnohých bývalých väzňov sa ozýva potlačená drogová závislosť, nedostatok sexu, potlačená závislosť na alkohole a pod.

4. V dnešnej štátnej správe, ale aj u mnohých súkromných PO a FO sa vyžaduje pri vstupe do zamestnania potvrdenie o bezúhonnosti, čo pre túto skupinu ľudí robí nájdenie pracovného miesta nedostižným snom.

Tu sa dostáva prepustený do slepej ulice. Môže sa síce obrátiť na orgán sociálnej kurately pre dospelých. Čo mu však sociálny kurátor môže poskytnúť? Sociálna kuratela pre dospelých zabezpečuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre plnoletú fyzickú osobu, pričom poskytuje nasledovné rady a služby:

- Po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo z väzby aj je účastníkom probácie alebo mediácie podľa osobitných predpisov,
- Ak zneužíva drogy alebo je závislý od drog,
- Po zániku ústavnej starostlivosti alebo ochranej výchovy po dovŕšení plnoletosti,
- Ak bol prepustený zo zdravotníckeho zariadenia pre liečbu drogových závislostí alebo iných závislostí,
- Ak bol prepustený zo zariadenia na resocializáciu drogových závislostí,
- Ak požiada o pomoc pri riešení nepriaznivej životnej situácie

Ochranný dohľad a probačný dohľad je v našom trestnom kódexe riešený v § 76 a v § 119. § 76 ods. 1 Trestného zákona – Ochranný dohľad uloží súd páchatel'ovi, ktorého odsudzuje za obzvlášť závažný zločin na nepodmienečný trest odňatia slobody. Oproti minulosti je to zmena, nakoľko ochranný dohľad v tomto poňatí sa zabezpečuje len pre veľmi úzku skupinu delikventov. Existuje aj probačný dohľad podľa § 119 Trestného zákona, ktorý sa ukladá v súvislosti s podmiennečným odkladom výkonu trestu. Aj tento sa neukladá každému odsúdenému. Ak súd mladistvému výkon trestu odňatia slobody podmiennečne odloží na skúšobnú dobu alebo mu trest odňatia slobody podmiennečne odloží na skúšobnú dobu s probačným dohľadom, zároveň mu určí skúšobnú dobu na 1 až 3 roky. Tento dohľad vykonáva probačný a mediačný úradník súdu. Žiaľ, v súdnej praxi stále ostáva

skupina delikventov, ktorá aj v podmienkach podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody alebo okamžite po vykonaní trestu odňatia slobody pokračuje v trestnej činnosti. Jedná sa predovšetkým o osoby závislé na návykových látkach, kde zabezpečenie prísunu tejto látky je spojené s páchaním trestnej činnosti predovšetkým majetkového charakteru (predovšetkým podľa § 212 Trestného zákona). V tejto možnosti je možné uzákoniť 2 druhy ochranného dohľadu, a to:

a) Prísny ochranný dohľad, ktorý by bol v rozsahu dnešného ponímania ochranného dohľadu.

b) Bežný ochranný dohľad ako obligatórna služba a povinnosť pre každého odsúdeného na trest odňatia slobody na obdobie 1 roka po ukončení výkonu trestu, ako i každého odsúdeného počas výkonu podmieneného odkladu výkonu trestu.

Na rozdiel od prísneho ochranného dohľadu by tento vykonával špeciálny kurátor kurately dospelých odboru sociálnoprávnej ochrany detí a dospelých.

Táto myšlienka podľa autora vychádza z predpokladu, že výchova dospelých prostredníctvom trestu odňatia slobody je pomerne drahá a málo účinná, o čom svedčí pomerne vysoká recidíva trestaných. Podľa Roneca (2008) je recidíva trestaných žien asi 40%.

Bezvýchodisková situácia jedinca po ukončení výkonu trestu odňatia slobody má okrem vysokého stresu pre postihnutú osobu aj ten dopad na spoločnosť, že táto osoba sa často rýchlo vráti k opätovnému páchaniu trestnej činnosti. Napriek novým hodnotám, ktoré si delikvent osvojí počas prevýchovy počas výkonu trestu, napriek resocializácii, pokiaľ nebude systém sociálnej kurately založený na povinnosti, ale dobrovoľnosti, veľa takýchto klientov radšej vyhľadá bývalých kumpánov a kamarátov, ako špecialistu.

Problém nastáva aj v malých obciach, kde na obecných úradoch ťažko nájdeme odborníka na sociálnu oblasť, nieto ešte špeciálneho kurátora. Odborník na samosprávu Doktorov uvádza, že mestá disponujú úradmi na vysokej kvalifikačnej úrovni a vysokou špecializáciou pracovníkov, kým v malých obciach na Slovensku je typické obsadenie obecného úradu pozostáva zo starostu a obvykle 2 administratívnych pracovníčok so stredoškolským vzdelaním (Doktorov, 2007, s. 56). (Hrašková & Doktorov, 2005). Sociálny kurátor ochranného dohľadu koncepcia 2 úrovni povinného ochranného dohľadu v rámci postpenitenciárnej sociálnej starostlivosti by bola nerealistická bez legislatívne presne kreovaného postavenia sociálneho kurátora ochranného dohľadu. Tento kurátor by bol kreovaný s nasledovnými charakteristikami:

a) Zvláštne právomoci a ochrana ako verejného činiteľa. Medzi jeho právomoci môžu patriť aj:

- zmena výkonu podmienenečného odkladu trestu so skúšobnou lehotou na nepodmienečný výkon trestu odňatia slobody podľa návrhu súdu,
- kontrola miest pobytu, zdroja obživy jeho klientov,
- spoločenská záruka pre zamestnanie klientov spolu so systémom úľav odvodovej povinnosti, ako podporu zamestnávania odsúdených osôb,
- povolenie pre opustenie miesta vyhradeného pobytu pre klienta,

b) Predložiť návrh pre súd na skrátenie skúšobnej doby podmienenečného odkladu trestu za dobré správanie sa klienta.

c) Prísny územným členením. Každý takýto kurátor musí mať jasne a presne definovaný obvod svojej pôsobnosti (podľa trvalého bydliska alebo posledného trvalého bydliska klienta)

d) Spolupráca s orgánmi polície a súdmi

Situáciu však komplikujú občania z rurálnych oblastí, príslušníci marginalizovanej rómskej menšiny, ktorí okrem problémov so správaním majú vážne komunikačné problémy. Podľa Lorana (2008, s. 22) „za marginalizovaného Róma považujeme občana SR, ktorý je mierne tmavšej alebo tmavšej pleti, vo väčšej miere interpersonálne komunikujú iba v rómskom jazyku a reálne nachádzajúceho sa v stave sociálnej a ekonomickej degradovanosti.“ V týchto oblastiach asi bude riešením vytvorenie miesta asistenta kurátora ochranného dohľadu, ktorý by ovládal rómsky jazyk, ako i komunikáciu s rómskou menšinou, príp. národnostnou menšinou, ktorá sa nachádza v obvode tohto kurátora.

Doktorová (2012) chcela poukázať na nedocenený význam postpenitenciárnej sociálnej starostlivosti, navrhnúť nový spôsob, ktorý by smeroval k optimalizácii daného stavu a zároveň by pomohol spoločnosti k lepšiemu riešeniu a prístupu k osobám s patologickým sociálnym správaním sa. (Internetový časopis PROHUMAN, zverejnené v kategórii sociálna práca dňa 2.12.2010, www.prohuman.sk zo 21.3.2012)

V rámci výkonu svojej práce, ale aj v rámci získavania materiálov potrebných pri písaní diplomovej práce som zistila, že je potrebné zefektívniť činnosť Oddelení sociálnoprávnej detí a sociálnej kurately a to najmä zabezpečením dostatočného množstva kvalifikovaných a schopných ľudí, ktorí chcú svojim klientom skutočne pomôcť a nie iba bezcieľne papierovať. Pri svojej práci sa často stretávam so sociálnymi kurátormi, pričom časť z nich sú mladé neskúsené absolventky Sociálnej práce, ktoré sa často svojich klientov boja.

Ďalšia časť sú pracovníčky, ktoré síce na úrade pracujú už celé roky, pričom za ten čas sa stretli s mnohými často veľmi smutnými príbehmi, ale sú mnohokrát frustrované a unavené z obrovskej byrokracie na úradoch. Len veľmi málo času im zostáva na terénnu sociálnu prácu a to je chodiť za klientmi do rodín a stretávať sa s nimi aj inde ako na úrade. Čo by však vyžadovalo, zamestnať viac sociálnych kurátorov na jedno oddelenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.

Môžeme súhlasiť s názorom (Justová, 2009, s. 304), že najvýraznejšou zmenou pre výkon trestu odňatia slobody je oddelenie represívnej zložky od prevýchovej. Výkon trestu spravuje ozbrojená zložka Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky – Zbor väzenskej a justičnej stráže, ktorý zo zákona zabezpečuje obe tieto zložky, čo je v najvýraznejšom rozpore psychológie osobnosti človeka. Vo veľkej miere, ak nie v absolútnej, sa tak nedeje resocializácia, prevýchova páchatel'ov trestnej činnosti, ale vykonáva sa len trestajúca zložka a dočasná ochrana spoločnosti pred páchatel'mi trestnej činnosti. Resocializácia a prevýchova trestaných osôb sa tak vykonáva iba administratívne a úprimná snaha jednotlivých príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže sa míňa účinku, pretože je zasadená v neúčinnom systéme. Ak má byť prevýchova trestaných osôb účinná, potom musí byť prevýchovná zložka vo výkonoch trestu civilná, nie ozbrojená, a má patriť pod rezort sociálnych vecí a nie pod rezort spravodlivosti. Nie je pritom otázka bezpečnosti, ako si mnohí myslia, pretože ak si zbor väzenskej a justičnej stráže plní svoje úlohy vyplývajúce zo zákona, potom nie je ohrozená bezpečnosť. Je to otázka racionálneho, koncepčného pragmatického systému, ktorý možno navrhnuť aj uskutočniť. Zdanlivo jednoduchá úloha, jej naplneniu však bránia viaceré spoločenské prekážky.

ZÁVER

Sociálnoprávna ochrana detí je významnou súčasťou našej spoločnosti. Pri ochrane detí, ktoré sú ohrozované sociálnym vylúčením a chudobou naberá na významnosti. Je preto potrebné citlivo a zodpovedne hľadať a nachádzať mnohokrát veľmi tenké hranice pri sociálnoprávnej ochrane záujmov každého dieťaťa v snahe dosiahnuť najlepšie riešenie pre dieťa, pre jeho priaznivý fyzický, psychický a sociálny vývin.

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela má nezastupiteľné miesto v našej spoločnosti. Ich potreba sa ukazuje ako opodstatnená pri riešení každodenných problémov, ale aj pri závažnejších – a to tam, kde už rodina problém nezvláda, resp. kde rodina už nefunguje. V našej práci sme sa snažili upriamiť pozornosť na činnosť sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora, ale aj činnosti sociálnoprávnej ochrane detí.

Musí mať pochopenie a nezľaknúť sa tvárou v tvár ľudskej bolesti, utrpenia, najrôznejších životných príbehov, do ktorých budú chcieť klienti sociálneho pracovníka, hoci aj nevedomky, vziať. Sociálny kurátor musí počítať s agresivitou klienta spôsobenú zúfalstvom z bezvýchodiskovej situácie. Vedieť, že pre niekoho je agresivita akýmsi ventilom, ktorý je úľavou a svojim spôsobom i samotnou pomocou.

Krásne domy, byty, vybavené najmodernejším nábytkom, preplnené materiálnymi vecami, sa stávajú chladnými, ak v nich nie je teplo domova. A vtedy dieťa uteká z takého prostredia. Snažme sa spoločne, aby na tvárach našich detí bola radosť, smiech, aby mali dobrý pocit zo štúdia, získaných vedomostí, zručností a športových výsledkov. Želám si, aby detí, ktoré sú umiestňované v detských domovoch, bolo čo najmenej, aby sa ocitli vo svojej rodine, ak sa nedá, tak aby našli novú rodinu. Tie rodiny, ktorým sa predovšetkým sociálni kurátori venujú v rámci svojej práce, sa nachádzajú v zložitej sociálnej situácii, neraz na hranici chudoby. Mnohým sa podarí odraziť z drogového dna, dnes vychovávajú statočne svoje deti, študujú, sú zamestnaní. Je dôležité, že dostali šancu a chytili sa jej. A práve v tom spočíva zmysel práce sociálneho kurátora a prevencia by sa mala stať vecou nás všetkých.

Je všeobecnou pravdou, že práca sociálneho pracovníka zohráva veľmi dôležitú úlohu. Od neho sa vždy vyžaduje zodpovedný a ľudský prístup, osobné nasadenie, mnohokrát prácu mimo pracovnej doby, flexibilitu a v určitom zmysle oddanosť svojmu povolaniu. V metaforickom vyjadrení môžeme teda hovoriť aj o „poslaní“.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. ASHCROFT et al.. 2003. *U.S. Department of Justice - NIJ Special Report. Batterer Intervention Programs*. Washington DC 2003: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
2. BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M.: *Sanace rodiny*. 2008. Praha: Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5
3. DEREVJANÍKOVÁ, Š.: 2010. Sociálnoprávna ochrana detí z marginalizovaných rómskych komunit. In *Sociální, ekonomické, právní a bezpečnostní otázky současnosti (Česká a Alenská republika na počátku nového milénia)*: 2. Medzinárodná slovensko-česká konferencia 23. – 24. dubna 2010. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-86744-84-1, s. 82 – 86.
4. DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤATA č.104/1991 Zb.
5. FÁBRY, A.: *Penológia*. 2000. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského Bratislava. s.408. ISBN 80-7160-140-3.
6. GOJOVÁ, A. HORTVÍKOVÁ, P. a kol.: *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Pistopmedia .Ostrava 2007. s 7/85. ISBN 978-80-7368-329-0.
7. HRAŠKOVÁ, A.,- DOKTOROV, A. 2005, Závěry výskumu efektívnosti prevádzkovania základných škôl. Nitra: UKF Nitra – Pedagogická fakulta. ISBN 80-8050-934-4
8. <http://postal.gov.sk> - Ústredný postál verejnej správy
9. JUSTOVÁ, M. 2009. *Zem, ktorá nemá svoje nebo. Sociálna práca s trestnými osobami*. Turany: vydavateľstvo SOFA. s. 341. ISBN 978-80-89033-61-4.
10. KALMTHOUT,A., DERKS, J.: *Probation and Probation services*. Netherlands: Wolf Legal Publisher, 2000, ISBN 90-5850-008-x
11. LEVICKÁ, J.: *Metódy sociálnej práce*. 1.vyd. Trnava: Trnavská univerzita 2003. 121 s. ISBN 80-89074-38-3.
12. LEVICKÁ, J.: *Teoretické aspekty sociálnej práce*. 1.vyd. Trnava: Trnavská univerzita 2002. 283 s. ISBN 80-89074-39-1.
13. LORAN, T. 2008. Ľudský kapitál u marginalizovaných Rómov z aspektu edukácie a potrieb znalostného trhu práce. In Tóth, K. – Lelkes, G. *Národnostné a etnické menšiny*

- na Slovensku. Šamorín: Fórum, inštitút pre výskum menšín. S. 95. ISBN 978-80-89249-24-4,
14. OLÁH, M. - ROHÁČ, J. *Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, n.o. Bratislava, 2008. ISBN 978-80-89271-35-1. s. 256.
 15. REEMAN, Michael. 2002. *Human rights: An interdisciplinary approach*. Netherlands: 2002, 192 s. ISSN: 1524-8879.
 16. MÁTEL, A. a kol.: *Etika sociálnej práce*. 2010. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva sociálnej práce sv. Alžbety. s. 183. ISBN 978-80-89271-85-6.
 17. MÁTEL, A. – SCHAVEL, M.- MÜHLPACHR. P. - ROMAN, T. 2010. *Aplikovaná etika v sociálnej práci a ďalších pomáhajúcich profesiách*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. s. 413. ISBN 978-80-89271-89-4
 18. MATOUŠEK, O.: *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha, Portál 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2
 19. MATOUŠEK, O. a kol.: *Základy sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
 20. MOLČANOVÁ, A. a kol.: *Pozorne ucho (na pomoc koordinátorom prevencie závislostí a iných sociálno-patologických javov v podmienkach školy)*. 1. vyd. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum v Prešove, 2006. 76 s. ISBN 80-8045-436-1.
 21. ROHÁČ, J. *Sociálnoprávna ochrana detí*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. 2005, ISBN 80-8068-349-2, s. 193.
 22. SEJČOVÁ, Ľ.: 2002. *Deti, mládež a delikvencia*. Bratislava: Album, 290 s. ISBN 80-968667-2-9.
 23. STRIEŽENEC, Š.: *Slovník sociálního pracovníka*. 1.vyd. Trnava: AD 1996. 255 s. ISBN 80-967589-0-X.
 24. STRIEŽENEC, Š.: *Úvod do sociálnej práce*. 1. vyd. Trnava : AD 1999. 215 s. ISBN 80-967589-6-9
 25. TOKÁROVÁ, A. a kolektív: *Sociálna práca*. 1.vyd. Prešov: FF Prešovskej univerzity 2002. 573 s. ISBN 80-8068-086-8.
 26. ÚLEHLA, I.: *Umění pomáhat*. 2.vyd. Praha: SLON 1999. 128 s. ISBN 80-85850-69-9.
 27. ÚSTAVNÝ ZÁKON č.460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

28. VAŠEK, Š. a kolektív: *Špeciálna pedagogika*. 1.vyd. Bratislava: SPN 1994. 245 s. ISBN 80-08-01217-X.
29. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 437/2006 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu väzby.
30. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 664/2005 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody.
31. Zákon NR SR č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby a o zmene a doplnení niektorých zákonov
32. Zákona NR SR č. 300/2005 Z. z. . Trestný zákon, v znení neskorších zmien a noviel
33. Zákona NR SR č. 301/2005 Z. z. . Trestný poriadok, v znení neskorších zmien a noviel
34. Zákon NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v znení neskorších zmien a noviel
35. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších noviel
36. Zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov
37. Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov
38. Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

PRÍLOHA

Zoznam príloh

Príloha A: Výsluch osoby mladšej ako 15 rokov – tlačivo

Príloha B: Žiadosť o povolenie k realizácii prieskumu

Príloha E: Dotazník pre študentov

PRÍLOHA A

(hlavička útvaru)

Číslo konania

ZÁPISNICA O VÝSLUCHU OSOBY MLADŠEJ AKO 14 ROKOV

V dňa o hod. bol vyslúchnutý
meno, priezvisko, dátum narodenia
miesto narodenia, okres
štátna príslušnosť národnosť
totožnosť zistená (akým spôsobom)
trvalé bydlisko tel. č.
prechodné bydlisko
názov a miesto školy
vyslúchaný žije u rodičov - u matky - u otca - v ústave a pod
meno a priezvisko rodičov (bydlisko) - zákonného zástupcu
výchovné prostredie, z ktorého vyšiel
vyslúchaný v trestnej veci
pomer k prejednávanej veci
výsluch vykonaný za prítomnosti

Po poučení primeranom jeho veku vyslúchaný uvádza: (text)

Po prečítaní zápisnice (ktorá bola nahlas diktovaná) vypočúvaný vyhlasuje, že jej obsah je v súlade s jeho výpoveďou a preto nežiada jej opravu ani doplnenie.

Výsluch skončený dňa o hodine.

Poverený príslušník PZ	Zapisovateľ	Vyslúchaný
Hodnosť, meno, priezvisko	Meno, priezvisko	Meno, priezvisko

Osoba prítomná pri úkone

Meno, priezvisko

PRÍLOHA B

Bc. Petra URBANOVÁ, trvale bytom Bratislava, Irkutská ul. č. 89/26

**Základná škola Mlynská
riaditeľstvo školy
Mlynská č. 50
903 01 S e n e c**

Vec

Žiadosť o povolenie na prieskum

Som študentkou V. ročníka Univerzity Konštantína Filozofa, na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva, v študijnom odbore *Aplikovaná sociálna práca*. Pre diplomovú prácu potrebujem zrealizovať prieskum na problematiku postavenie sociálneho kurátora pri práci s problematickou mládežou. Oslovení by mali byť študenti a pedagógovia jednotlivých ročníkov II. stupňa Vašej školy.

Tento prieskum bude prebiehať formou dotazníka, bude anonymný a jeho výsledky budú využité na študijné účely.

Týmto Vás žiadam o povolenie zrealizovať prieskum na Vašej škole.

S pozdravom a práním všetkého dobrého

Bc. Petra URBANOVÁ

.....

V Bratislave, dňa 19.10.2011

PRÍLOHA C

DOTAZNÍK

Vážený respondent,

Volám sa Petra Urbanová, študujem odbor sociálna práca na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva a momentálne pracujem na svojej diplomovej práci s názvom Postavenie sociálneho kurátora pri sociálno-právnej ochrane záujmov mladistvých a plnoletých.

Z predmetného dôvodu som si dovolila osloviť Vás a zároveň zaslať dotazník, ktorého zámerom je získať informácie a skutočný obraz o práci sociálneho kurátora pri práci s mladistvými v štátnej správe. Všetky získané informácie budú využité výlučne na prieskumné účely v mojej diplomovej práci.

Pri každej otázke, vhodnú odpoveď prosím označte – zakrúžkujte.

Za ochotu a za čas venovaný k vyplneniu dotazníka Vám vopred ďakujem.

Bc. Petra Urbanová

Demografické údaje:

Pohlavie

a) Muž

b) Žena

Vek:

Zamestnanie – inštitúcia :

Druh školy:..... **Ročník:**

1/ Stretli ste sa s prácou sociálneho kurátora ? (uved'te jednu odpoveď)

a) áno

b) nie

c) neviem

2/ Viete, aké sú kompetencie a úlohy sociálneho kurátora? (uved'te jednu odpoveď')

- a) áno
- b) nie
- c) neviem

3/ Viete, napísať, kde presne pracuje sociálny kurátor? (uved'te jednu odpoveď')

- a) v štátnej správe
- b) na polícii
- c) v školských zariadeniach
- d) iné

4/ Podľa Vás, je práca sociálneho kurátora potrebná v našej spoločnosti? (uved'te jednu odpoveď')

- a) áno
- b) nie
- c) neviem

5/ Boli ste už niekedy riešení na referáte sociálno-právnej ochrane a sociálnej kurately?

(uved'te jednu odpoveď')

- a) áno
- b) nie
- c) neviem

6/ Aká je úloha sociálneho kurátora? (uved'te jednu odpoveď')

- a) chrániť práva a záujmy maloletých
- b) komunikovať s rodičmi
- c) neviem
- d) iné uviesť

7/ Mali ste problém so zákonom? (uved'te jednu odpoveď')

- a) áno
- b) nie

8/ Na polícii som bol /a v minulosti vyšetrovaný / á pre spáchanie trestného činu či priestupku? (uved'te jednu odpoveď')

- a) nikdy
- b) 1 x
- c) 2 x
- d) 3 x a viackrát

9/ Bol prítomný sociálny kurátor pri vyšetrovaní na polícii? (uved'te jednu odpoveď')

- a) áno
- b) nie
- c) neviem

10/ Ako si vnímal /a prítomnosť sociálneho kurátora pri výsluchu? (uved'te jednu odpoveď')

- a) cítil/a som sa istejšie
- b) uvoľnenie
- c) stresovo
- d) iné uviesť.....

11) Dôverujete sociálnym kurátorom? (uved'te jednu odpoveď')

- a) viac áno
- b) áno
- c) nie
- d) viac nie
- e) vôbec

12/ Myslíte si, že práca sociálneho kurátora je náročná ? (uved'te jednu odpoveď')

- a) dosť náročná
- b) áno
- c) menej náročná
- d) iné uviesť

13/ Máte poznatky o tom, že sociálni kurátori vyriešili nejaký delikventný kriminálny čin? (uved'te jednu odpoveď)

- a) viac áno
- b) áno
- c) nie
- d) menej nie

14/ Myslíte si, že by mali sociálni kurátori chodiť v rámci preventívnej činnosti na prednášky do škôl? (uved'te jednu odpoveď)

- a) určite áno
- b) áno
- c) nie

15/ Využil/i by si pre zlepšenie vašej rodinnej atmosféry pomoc odborníkov ako sú napr. sociálny pracovník – sociálny kurátor? (uved'te jednu odpoveď)

- a) áno
- b) nie
- c) uved'te iné.....